

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ATATÜRK'ÜN 100. DOĞUM YILINA ARMAĞAN

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
TARAFINDAN YILDA BİR ÇIKARILIR

Cilt : XXIV

Yayın Komisyonu

Prof. Dr. Hüseyin ATAY (Dekan)

Prof. Dr. Hüseyin YURDAYDIN

Doç. Dr. İsmet KAYAOĞLU

Doç. Dr. Beyza BİLGİN

Doç. Dr. Günay TÜMER

Doç. Dr. Rami AYAS

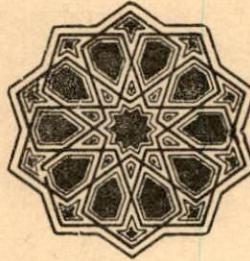
Makalelerin bilim ve dil bakımından sorumluluğu yazarlarına aittir.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
TARAFINDAN YILDA BİR ÇIKARILIR

Cilt : XXIV

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
Prof. Dr. Hüseyin ATAY, <i>İslamda Hayır İşleri</i>	1
Prof. Dr. Hüseyin ATAY, <i>Medreselerin Gerilemesi</i>	15
Prof. Dr. Hüseyin ATAY, <i>Temizlik ve Çeşitleri</i>	57
Prof. Dr. İsmail CERRAHOĞLU, <i>Garânik Meselesinin İstismar- cuları</i>	69
Prof. Dr. Cavit SUNAR, <i>İnsan Olma Yolu</i>	93
Prof. Dr. Cavit SUNAR, <i>Erzurumlu İbrahim Hakkı ve Terbiye Kuralları</i>	127
Prof. Dr. Hikmet TANYU, <i>Martin Luther'in Türkler Hakkındaki Sözleri</i>	151
Prof. Dr. Mehmet TAPLAMACIOĞLU, <i>Anayasanın Sosyo-Juri- dik Eleştirisi</i>	163
Doç. Dr. Neda ARMANER, <i>Okulda Çocuğun Düşünce ve Davra- nışını Etkileyen Faktörler ve Rehberlik</i>	167
Doç. Dr. Neda ARMANER, <i>Çocukluk Dönemi Dini</i>	175
Doç. Dr. Mehmet AYDIN, <i>Ateizm ve Çıkmazları</i>	187
Doç. Dr. Mehmet AYDIN, <i>Din ve Felsefeye Göre Tanrı</i>	205
Doç. Dr. Mehmet DAĞ, <i>Kelâm ve İslâm Felsefesinde Hareket Ku- ramı</i>	221
Doç. Dr. Ethem RUHİ FIĞLALI, <i>İbn Sadru'd-din Eş-Şirvânî ve İtikâdî Mezhepler Hakkındaki Türkçe Risâlesi</i>	249
Doç. Dr. Ethem Ruhi FIĞLALI, <i>Tercümânü'l-Ümem</i>	277
Doç. Dr. Kemal IŞIK, <i>Mutezile'nin İlk Kurucusu Vâsıl B. Ata ve Büyük Günah Meselesi</i>	337
Doç. Dr. İsmet KAYAOĞLU, <i>Anadolu Selçukluları Devrinde Ti- cari Hayat</i>	359
Doç. Dr. Abdulkadir ŞENER, <i>İslam Hukukunda İctihad ve Taklid Problemi</i>	375

	<u>Sayfa</u>
Doç. Dr. Cihad TUNÇ, <i>Töbe Hakkında Bazı Meseleler</i>	389
Dr. Hayrani ALTINTAŞ, <i>Tasavvuf</i>	413
Ass. Münir ATALAR, <i>Osmanlı Padişahları</i>	425
Dr. Mehmet BAYRAKDAR, <i>Yeni Felsefe ve Yeni Felsefeciler</i> .	461
Doç. Dr. Beyza BİLGİN, <i>Din Eğitiminin Genel Eğitimdeki Yeri</i>	469
Ass. Ruhi KALENDER, <i>15. Yüzyılda Arapça Musiki Terimleri ve Türkçe Karşılıkları</i>	485
Esat KILIÇER, <i>İslâmda Aile Plânlaması</i>	491
Dr. M. Cemal SOFUOĞLU, <i>Şia'nın Sahabiler Hakkındaki Bazı Görüşleri</i>	533
I. GOLDZİHER, <i>İslamiyetin İlk Zamanlarında Zühd.</i> Çev. Dr. Hayrani ALTINTAŞ	539
Afif Abdu'l-Fettah TABBARA, <i>Hz. İbrahim (A.S.) Çeviren Dr. Mehmet AYDIN</i>	547
Antoine VERGOTE, <i>Ergenlikte Din.</i> Çev. Dr. Erdoğan FIRAT ..	583
Muhammed TALBI, <i>Bid'atlar</i> Çev. Dr. Mehmet ŞİMŞEK	593
Louis GARDET, <i>İslâm "Din İlimleri" İçinde İlm-i Kelâmın Yeri Üzerinde Bazı Düşünceler</i> Çev. Dr. M. Sait YAZICIOĞLU .	609

KİTAP TANITMA

Doç. Dr. İsmet KAYAOĞLU, <i>İslamic Medicine</i>	621
Doç. Dr. Abdulkadir ŞENER, <i>Fıkhü'l-İmam el-Evzâ'i Evzâ'i. Evvelu Tedvin Li-Fikhi'l-İmam</i>	623
Dr. Mustafa Sait YAZICIOĞLU, <i>İslam Düşüncesinde İnsan Hürriyeti Problemi (Mutezile Çözümü)</i>	627
Ahmet KOCA, <i>Fakültemiz Kütüphanesine Gelen Kitap ve Dergiler</i>	631

HZ. İBRAHİM (A. S.)

Yazan: Afif Abdu'l-fettah Tabbara

Ter. Doç. Dr. Mehmet AYDIN

(Dinler Tarihi Kürsüsü)

HZ. İbrahim'in, gerek yahudilikte gerek hıristiyanlıkta ve gerekse islâmiyette büyük bir mevkiî vardır. Onun ismi, daima dua ile, cömertlikle ve ta'zimle geçer. Çünkü O, Allah'a ibadet ve onun birliği konusunda cihada girişmiş ve inandığı akide uğrunda nefsini ölüme atmasını bilmiştir. HZ. İbrahim'in hayatı rabbisi için fedakârlıklar zinciri olmuş, hareketleriyle kendinden sonraki bütün insanlığa ihlas ve Allah muhabbetinde çok canlı bir misâl teşkil etmiştir.

Yine HZ. İbrahim'in mevkiî ve durumunun yüceliği içinde "Peygamberlerin Babası" olma durumu gizlidir. HZ. İbrahim'den sonra, Peygamberlerden kime kitap indirildi ise, O mutlaka HZ. İbrahim'in zürriyetindendi veya kabilesindendi¹. HZ. İbrahim'in bu mevkiinin üstüne başka bir şey çıkamaz.

HZ. İbrahim'in iki meşhur oğlu vardı: İsmail ve İshak. İshakında yakub isminde bir oğlu vardı ki, O israil diye lakablanmış ve diğer israil oğulları boyları da ona dayandırılmıştır. Bu boylardan birçok Peygamberler gelmiş ve Meryem oğlu İsa ile de bu boyların peygamberi son bulmuştur. Bunun için HZ. İsa kendine tabi olanlara şöyle demiştir. "Babanız İbrahim benim günümü göreceği için mesrur oldu. Gördü ve sevindi²."

HZ. İbrahim'in büyük oğlu İsmail ise HZ. Muhammed (A.S.)³ in ve Arapların ceddidir. Hicaz Araplarının nesebi HZ. İsmail'in oğullarına dayanmaktadır: NABİT ve KAYZAR⁴.

* Bu yazı Afif Abdülfettah Tabbara'nın "el-Yehüd Fi'l-Kur'an" adlı eserinin 1974 basısındaki ilaveden tercüme edilmiştir.

1 İbn kesir, el-Bidayet Ve'n-Nihaye Mısır 1932, 1 Cilt sh.167.

2 Yuhanna incili Bab 8/56.

3 Neseb ilmiyle uğraşanlar, Allah Resulünün nesebini Edet oğlu Adnana Adnamda İbrahim oğlu ismaile bağhyorlar.

4 El-Bidaye ve'n-Nihaye, 1. cilt sh: 193 et-Taberi, Tarihu't-Taberi, Kahire, 1967 1. cilt, sh: 314.

Kur'an-ı Kerim, Arapların babası olan Hz. İbrahime işaret eder, ve mu'minlere hitaben şöyle buyurur" Din (İşlerin)de üzerinize hiç bir güçlük de yükledi. (Tıpkı) Babanız İbrahimin (Tevhid) dininde olduğu gibi, size daha evvel (Gönderdiği kitaplarda) da, bu (Kur'anda) da müslüman adını vermiştir⁵."

Aynı şekilde Kur'an-ı Kerim Hz. İbrahimin peygamberler için de babahğına işaret buyurur: "Biz ona ishak ile Yakubu ihsan ettik ve her birini hidayete (Nübüvete) erdirdik. Daha evvelde Nuhu ve onun neslinden Dâvudu, Süleymanı, Eyyubu, Yusufu, Musayı ve Harunu hidayete (Nübüvete) kavuşturduk. Biz iyi hareket edenleri işte mukafatlandırırız, Zekeriyaya, Yahyaya, İsayaya, İlyasa'da (Böyle hidayet verdik) (Onlara) hepsi salihlerdendir. İsmaili, Elyası, Yunusu, Lûtu da (Hidayete ilettik) herbirine âlemlerin üstünde yüksek meziyetler verdik⁶."

Bu Kur'anî Nas'dan anlaşıldığına göre Hz. İbrahim, yahudilerin, Hristiyanların ve müslümanların ceddidir. Bu üç dinin Peygamberi nesbe de birleşiyorlar ve onların hepsi bir kökten gelmektedirler. Hepsisinde gayesi, bir tek Allah'a ibadet olan, Allah'ın tavsiyelerinin icrasdır.

1- HZ. İBRAHİMİN DOĞUŞU

Arkoloji bilginlerinin buluşları ile Tevratın tekvin bölümünde gelen haberler arasındaki yakınlıktan İbrahim (A.S.) in Hz. İsa'dan seneler öncesi değıilde, M.Ö. ikinci bin yılında geldiğı ortaya çıkıyor. Bir başka görüşe göre Hz. İbrahimin M.Ö. Ondokuzuncu asır veya daha doğrusu 17. ci asırda yaşadığı tahmin ediliyor⁷. Hz. İbrahim keldânilerin UR şehrinde doğmuştur. Bu gün burası MUĞİR diye adlandırılan Dicle ile Fırat nehirlerinin güneyinde bulunan bir yerdir. TEKVİN'in haber verdiği göre Hz. İbrahim Babası ile birlikte iki nehrin batıda en uzak ucunda bulunan HARRAN yakınlarına Hicret etmiştir. Arab kaynakları ise Hz. İbrahimin doğumunun BABİL'de olduğunu zikrederler⁸ Tarihçi Yakut, Babilî şöyle vasıflandırır: Orası Dicle ile Fırat'ın arasındadır ve oraya SİVAD denilir. Hz. İbrahim *kuş b.ken'an* b. Nemrudun krallığı zamanında doğmuştur. Tarih Hz. İbrahimin yaşadığı zamanda Irak'ta, Babil medeniyetinin hakim olduğunu tesbit etmiştir.

5 el-Hacc: 78.

6 el-En'am: 84-86.

7 Dairetü'l-Maarif, İbrahim maddesi, Kahire 1933 I. cilt s. 143.

8 Tarihü't taberi I. cilt sh. 233.

2- HZ. İBRAHİM VE BABİL İLÂHLARI

Babilin dini inancı neydi? Onları bilmek, Hz. İbrahim'in kavminin inançlarını vasfederek Kur'an ayetlerini iyi anlamamıza yardım edecektir. Babilliler için birçok ilahlar vardı. . . Böylece her şehir için onu koruyan bir RAB mevcudtu. Her ne kadar resmen en büyük ilaha tapınılıyorsa da bölgeler ve köyler için kendilerine ibadet edilen küçük ilahlar da vardı. Daha sonra küçük ilahlar büyük ilahların sıfatları ve şekilleri olarak tefsir edilince, gittikçe küçük ilahların sayıları azalarak, MARDUK neticede Babil ilahlarının en büyüğü oldu.

Krallar ihtiyaçları nisbetinde ilâhların gufranlarını istiyorlardı. Bunun için onlara heykeller dikmişler onlara birçok yiyecek, eşya, Üzüm ve hurma suyu takdim etmişlerdir⁹.

Politeizm inancının hakim olduğu ve sayısız ilahlara heykeller dikildiği bu ortamda; Allah Hz. İbrahime istikamet ve büyük hakikat lutfetmiştir. O da isabetli görüşü ve Allah'ın vahyi ile bu kainata hakim olan bir tek Allah'ın varlığına kanaat getirmiştir. Bunun içinde kavminin hidayetini ve onların batıl inançlarından kurtulmasını niyet ederek onlara nasihata yönelmiş içlerinde bulunan ortamdan onları uzaklaştırmaya çalışmıştır. Allah bu konuda şöyle buyurur. "Andolsunki biz daha evvel İbrahime de rüşdünü verdik ve biz onun (Buna ehil olduğun) bilenlerdendik. O zaman o babasına ve kavmine sizin tapmakta olduğunuz bu heykeller nedir demişti onlar; Biz atalarımızı bunların tapıcıları olarak bulduk dediler (İbrahim) dedi; Andolsun sizde atalarınızda apaçık bir sapıklık içindediniz- onlar; sen bize gerçeğimi getirdin? yoksa sen şakaçılardanmısın? dediler -oda: "Hayır dedi sizin rabbiniz hem göklerin hem yerin rabbidir, ki bütün bunları o yaratmıştır ve ben de bunu yakın hasıl edenlerdenim¹⁰.

Görülüyorki bu kavmin putlara ibadet etmelerinin nedeni, babalarını o putlara ibadet eder bulmaları olaydır. onlar, bunun için babalarına uymuşlardır.

Bu her zaman müfsitlerin, ıslahatçılara karşı öne sürdükleri zayıf bir delildir. Delil yönünden ondan daha zayıf bir delil de yoktur. Onlar akıllarını onunla boşa harcıyorlar ve hayvanlar gibi geçmişlerini taklid ediyorlar.

Hız. İbrahim, kavmini putlara ibadetten, esatir ve hurafeye çağırarak inançlardan kurtarmak, ve onları yer yüzünden her insanın ara-

9 Will Durant, kıssatu-l Hadara, kahire 1965, 1. cilt 2. cüz sy. 211.

10 el-Enbiya süresi 51-56.

ması gereken en büyük hakikata ulaştırmak için gayret sarfetmişti. O en büyük hakikat da sadece Allah'a ibadetti. . . .

Hız. İbrahimin kavmini çağırdığı şey şu idi:

“(İbrahim) şimdi gördünüz mü dedi gerek sizin gerek daha evvel atalarımızın neye tapmakta olduğunuzu? İşte onlar benim muhakkak düşmanımdır. Fakat alemlerin Rabbi öyle değil (O Rabb) ki, beni yaratan ve bana doğru yolu gösterendir, bana yediren bana içiren odur. Hastalandığım zaman bana şifa veren odur, beni öldürecek, sonra beni diriltecek olan odur, ceza gününde kusurlarımı yargılayacağımı umduğumda odur¹¹.

İşte Hız. İbrahimin imânı budur . . . uzuvlarından her biri ile rabbine teslim olmuş bir iman . . . iman, nefislerden kederleri, üzüntüleri süpürüp çıkarır, ona mutlak huzuru ve saadeti bahşeder. O iman ki, nefsi hurafelere ve vehimlere sevk eden rükünlere, teslimiyetten kurtarır . . . Alemlerin rabbi olan Allah'tan başka günahları bağışlayan, öldüren diriltten şifa veren rızık veren hiç bir varlık yoktur.”

3- Hız. İBRAHİM, BABASINI PUTLARI TERKE ÇAĞIRIYOR.

Hız. İbrahimin babası puta tapanların öncülerindendi. Hatta onun bizzat put yaptığı ve sattığı nakledilir. Hız. İbrahim, Babasının bu durumuna üzülmüyor ve ona acıyordu. Çünkü o kalbine, insanların en yakınıydı. Bundan dolayı ona nasihat etmeyi ve onu küfrünün sonucundan sakındırmayı bir vazife telâkki etmişti.

Fakat Hız. İbrahim, babasına nasıl hitap etmişti? Hız. İbrahim babasına içinde edep ve zerafet uslûpları olan ve putlara ibadeti hükümsüz bırakan aklı delillerle hitap etmişti. Bu keyfiyeti Kur'an-ı Kerim şöyle açıklar: “Kitapta İbrahimide an. Çünkü o, sıtkı bütün bir peygamber idi, bir vakit o, babasına (Şöyle, demişti: Ey babam işitmez, görmez, sana hiç bir faidesi olmaz şeylere tapıyorsun? Ey atam bana muhakkakki sana gelmeyen bir ilim gelmiştir. O halde bana uyda seni dümdüz bir yola çıkarayım-Ey babam, şeytana tapma, çünkü şeytan hakkıyla esirgeyen (Allaha) çok âsi olmuştur-Ey Babam, hakikaten korkuyorumki çok esirgeyen (Allah) dan sana bir azap gelip çatar da şeytana yarolmuş olursun (Babası) dediki: Ey İbrahim, sen benim tanrılarımın yüzümü çeviricisin? Andolsun ki vazgeçmessen muhakkak taşlarım uzun bir müddet benden ayrıl git (İbrahim şöyle) dedi: Üstüne salamet senin için

11 eş-Şuara süresi: 75-82.

Rabbine istiğfar edeceğim, çünkü bana latufkardır, sizi ve Allah tan başka tapıklarınızı bırakıp çekiliyorum, Rabbime dua ediyorum. Umulurki Rabbime dua sayesinde sizin gibi bedbaht olmam¹².

Bu hitap, dinleyenleri hislendirir. Hz. İbrahim, her nasihata başladığında babacığım diyerek başlıyor ve bütün edep üsluplarıyla ona seslenerek hislerini kazanmak istiyor.

Hız. İbrahim, babasına akli delilleri sıralamaya şöyle başlıyor. "İşitmez, görmez, sana hiç faidesi olmaz şeylere neye tapıyorsun" Sonra Hız. İbrahim, babasına acıdığı halde HAKKA çağırılmaya devam ediyor. Babasının bunu bir deneme telakki edipte kendisinden yüz çevirmesinden korktuğu için, onu asla cehaletle vasıflandırmıyor. Babasının kendisinden nefret etmemesi içinde kendi nefsinin üstün ilim sahibi olarak vasıflandırmıyor. Bunun için babasına şöyle hitap ediyor: "İlimden bende bir şey varki o ilim bana Allah'tan gelmiştir. Sana onun gibi bir ilim gelmesi mümkün değildir. Benim nasihatlarıma uy. Sana gerçek yolu göstereyim. Muhakkakki şeytan Rabbime isyan etmiştir. O senin de düşmanıdır. O, seni Allahın azabına götüren bu dalalette aldatandır.

Fakat babası ona şöyle diyerek cevap vermişti:

"Ey İbrahim, ne garip şey, sen putlara ibadetten yüz çevirip ayrılmıyorsun, putlara ibadetten uzaklaşmanız konusunda içinde bulunduğunuz halden dönmezsen seni muhakkak taşlatırım. Eğer hayatını kurtarmak istersen gözümde kaybol ve benden uzaklaş."

Hız. İbrahim ise babasının bu tehdidine sadece (Selâmet üzerine olsun) diyerek mukabelede bulunmuştu. Bunun ise anlamı şuydu: Benden sana kötülük, hiçbir eziyet gelmez, ayrıca Allaha seni cezalandırmaması ve affetmesi için de dua edeceğim. Rabbim bana ikram etmeyi ve dualarımı kabul etmeyi lütfetmiştir. Benim varlığım, seninle olduğu ve seni imana davet ettiğim zaman bu, sana eziyet veriyorsa senden de kavminden de Allah'tan başka çağırdığım ilahlardan da ayrılacağım ve sadece Allaha kulluk edeceğim. Umulurki bu ilahlara ibadetinizde sizin gibi çalışması boşa gitmiş bir bedbaht olmam.

Hız. İbrahim, vaadettiği gibi babasına istiğfar etti. Fakat onun (Allah düşmanı) olduğu ve putlara ibadeti terk etmeyeceği iyice belliydikten sonra, ondan Kur'an-ı Kerimde beyan edildiği şekilde uzaklaştı. "İbrahim Babasına olan istiğfarı ancak ona ettiği bir vaaddan dolayı idi, yoksa onun, Allahın bir düşmanı olduğu kendisince besbelli olunca,

12 Meryem Süresi: 41-48.

ondan uzaklaştı. İbrahim cidden pek çok tazarru ve niyaz eden, gerçekten sabırlı idi¹³.

4- HZ. İBRAHİM PUTLARI KIRIYOR

Hz. İbrahim kavminin ibadet ettiği putlara kötülük yapmayı tasarlamaş ve onları kırmaya yemin etmişti. Böylece O, "Tatbiki bir şekilde" kavmine, O putların zarar ve fayda vermediğini ve hatta kendisine zararı dokunana bile kötülük yapmaya güçleri yetmediğini açık bir delille göstermeyi amaç edinmişti "tatbiki şeklin" nefse, irşad ve vaazdan daha büyük bir tesiri vardır.

Hz. İbrahim niyetinin tahakkuku için münasib vakti gözlemeye başlamıştı. Nihayet bir Bayram günü Babası, İbrahime şöyle demişti: İbrahim: bugün Bayramdır. Eğer bizimle beraber çıkarda ihtifale katılırsan kalbine sevinç dolar. Bunun üzerine Hz. İbrahim de onlarla beraber ihtifale çıkmıştı. Sonra onu geride bırakacak bir özür bulmuştu. Yıldızlara bakarak şöyle demişti. Falımda *TAUN* hastalığına tutulacağımı okudum. Bunun üzerine kavim, hastalığın kendilerinde geçeceğinden korkarak İbrahimi terketmişlerdi. İbrahim de doğru putların bulunduğu yere yönelmişti daha öncede onlara bir tuzak kurmaya yemin etmişti.

Nihayet Hz. İbrahim, kavminin putlarının bulunduğu *ma'bede* varmış, büyük put önde olmak üzere putları yan yana bulmuştu, putların önlerinde de halkın onlara ikram ettiği yiyecekler, içecekler vardı. Hz.-İbrahim putlara alayla şöyle seslenmişti. Sonra da şöyle demişti. Size ne oluyorki konuşmuyorsunuz? daha sonra da üzerlerine yürüdü ve sağ eliyle onlara vurdu, sonrada balta ile onların hepsini kırdı onları küçük parçalar haline getirmişti. Sadece büyük putu bırakmış baltayıda onun eline asarak çekip gitmişti.

Kur'an-ı Kerimde bu konuda şunları okuyoruz:

"Şüphesiz İbrahimde onun fırkasındandı. Çünkü O, Rabbine tertemiz bir kalb ile gelmişti -O Zaman babasına ve kavmine demiştiki? Siz nelere tapıyorsunuz? Yalancılık etmek içinmi Allahı bırakıp düzme tanrılar diliyorsunuz? Âlemlerin Rabbine zannınız nedir (Böyle) Derken yıldızlara bir nazar atfeddi de -Ben hakikat hastayım dedi- O vakit ona arkalarını dönüp uzaklaştılar, Bunun üzerine o da kurnazca onların düzme tanrılarına varıp dediği, "Hani Yemek yemiyorsunuz? Ne oluyor size konuşmuyorsunuz? Nihayet gizlice onları sağ eliyle bir vurup kırdı¹⁴:"

13 et-Tevbe: 114.

14 es Saaffat Süresi: 83-93.

Yine Kur'an-ı Kerimde şöyle buyrulmuştur:

“Allaha yemin ederim ki siz arkanızı dönüp gittikten sonra ben putlarınıza elbette bir tuzak kuracağım. Derken O, bunları parça parça etti, Yalnız onların büyüğünü bıraktı, belki ona müracaat ederler diye¹⁵”

Hz. İbrahim putları kırmakla kavmine şöyle bir delil getirmiş oluyordu: Eğer bunlar hakiki ilâhlâr olsalardı kendilerini müdafaa ederlerdi ve onlara kötülük yapmak isteyen kimseye zarar verirlerdi, Bu hakikati Japon imparatoru Hiyduyisi de ifade etmiştir:

Bu Japon imparatoru Budda için büyük bir heykel dikmişti, yapımı tamamlanmadan 1596 senesinde olan bir zelzele bu heykeli yıkmıştı.

Rivayet edildiğine göre Hiyduyisi kırılmış olan putu azarlayarak, ona ok atmış ve ona şöyle demişti: Seni buraya birçok servetlerle dikmiştim. Sen ise mabedini himaye etmekten âciz kaldın¹⁶.”

5- HZ. İBRAHİMİN YARGILANMASI.

Bayramlarını kutladıktan sonra halk, putların başına geleni görmüşlerdi. Bu manzaradan korkarak, mukadderatlarına el uzatan bu zalim yapıcıyı araştırmaya başlamışlardı, içlerinden bazıları şöyle demişlerdi: İbrahim denilen bir genç işittik ki putlara kötü şeyler söylüyormuş ve onları ayıplamak ve onlarla alay etmek onun âdetlerindenmiş, Bu işi yapanın onun olduğunu tahmin ederiz.

Putlara yapılan düşmanlık haberi hâkimlere ulaşınca; hakimler askerlerine şöyle demişlerdi: İbrahimi getirin onu insanların huzurunda mahkeme edeceğiz. Ondan kim putları ayıplayan ve onlara kötülük vaa-deden bir söz duyduysa şahidlik yapsın.

Hz. İbrahim getirilmişti. Hakimler ona şöyle sormuşlardı (İlâhlâ-rımıza bunu senmi yaptın ey İbrahim) Hz. İbrahim ise gayesini tebliğ için beklenen zamanın geldiğini hissetmiş ve hakîm bir usupla putları kıranın “En büyüklerinin” olduğunu söylüyerek cevap vermişti. Bu hadiseyede diğer putların şahid olduğunu belirtmiş ve şöyle devam etmişti: “eğer konuşurlarsa onlara sorun, bence büyük put, diğer küçük putlara ibadet edilmesine kızarak onların hepsini kırmıştır.”

Halk, düşüncesiz ve şuursuz bir şekilde Hz. İbrahimin ittiği kayganlıktan kayarak birbirlerine şöyle demeye başlamışlardı. “Siz konuşmayan İlâhlara ibadet etmekle zâlimlerden oluyorsunuz. Ve Yine İbrahimi

15 el-enbiya Süresi: 57-58

16 Kıssatül Hadara 5 cilt sh. 133

itham etmekle zâlimlerdensiniz, Fakat hakikat daha sonra akıllarına gelivermişti ve onlar mahcubiyetlerinden başlarını eğmişlerdi. Daha sonra, İbrahime şöyle diyerek mücadeleye başlamışlardı: “Sen bu putların konuşmadığını bildiğin halde bizden nasıl onlara sormamızı istiyorsun? İşte O zaman Hz. İbrahim’in, kulaklarını tıkayıcı, delillerini susturucu belîğ cevabı ortaya çıkıvermişti: “Öyleyse Allahı bırakıp da size hiç bir şeyle ne faide ne zarar yapmayacak olan (Bu put)lara haala tapacak mısınız? yuf size ve Allahı bırakıp tapmakta olduklarınıza, akıllanmayacaksınız siz¹⁷.”

Bu ayet-i Kerime her asırda, putları takdir edenlerin ve Allahtan başka ilâhlara tapanların basitliğini, kulaklara takdim ediyor.

Fakat, cehalet nefislerde olgunlaştığı, kör taassub kalblere nüfuz ettiği zaman, olayların sıhhati konusunda nefisleri çok hâkir seviyelere düşürüyor. Bundan dolayı Hz. İbrahim’in kavmi, Ma’lub olduklarını görünce durumlarının açıklanmasından korkmuşlar ve ileri sürecek hiç bir delilleri kalmamıştı. İşte o vakit fikri mücadele ve münakaşadan dönmüşler kötülüklerini örttükleri kuvvete, niyet etmişler ve Hz. İbrahimi yakarak öldürmeye karar vermişlerdi. Fakat Allah, İbrahimi, ateşten, kudreti ile kurtarmıştır. Ve Ateşe şöyle demişti: (Ey ateş İbrahime soğuş ve ona karşı selâmet ol) Ateşte aynı şekilde soğuştu ve Hz. İbrahime karşı selâmet oldu bu konuda şöyle bir fikir beyan edildi. Eğer Allah ateşin soğumasını selâmete tabi kılmasaydı, soğuk’un şiddetinden Hz. İbrahim ölecekti. Bu konuda Kur’an-ı Kerimde şöyle buyrulur: “Dediler: (O halde onu insanların gözleri önüne getirin, olur ki onlarda (Aleyhinde) şahidlik ederler ey İbrahim, dediler, senmi tanrılarımıza bu işi yaptın? dedi: Belki bu işi onların şu büyüğü yapmıştır. O halde (Başlarına geleni) onlara sorun, eğer söylerlerse –Bunun üzerine vicdanlarına dönüp (birbirlerine) dediler ki, “Hiç şüphesiz (Asıl) zâlimler sizsiniz, siz, sonra yine (Eski) kafalarına döndürüldüler. Andolsunki bunların söz söylemeyeceğini sen de bilirsin.” Dediler. İbrahim dedi. “öyleyse Allahı bırakıpta size hiç bir şeyle ne faide, ne zarar yapamayacak olan /put)lara hâlâ tapacak mısınız? yuf size ve Allahı bırakıp tapmakta olduklarınıza: Akıllanmayacak mısınız siz? dediler: Onu yakın –(Bu suretle) tanrılarınıza yardım edin. Eğer (Bir iş) yapanlarsanız–Bizde dedik: “Ey ateş, İbrahime karşı serin ve selâmet ol¹⁸.”

Belîğ bir icazla Allah, Hz. İbrahim’in muhakemesi hakkında şöyle buyurmuştur. “Derken (Kavmi) koşarak onun önüne çıktılar. İbrahim

17 el-Enbiya Süresi: 66-67.

18 el-enbiya Süresi: 61-69.

dediki kendi (Elinizle) yontmakta olduğunuz şeyleremi tapıyorsunuz? halbuki sizide, (Elinizle yapabildiğiniz şeyleride) Allah yaratmıştır. Dediler, onun için bir bina yapımda Aevli ateşe atın onu. Bunun üzerine ona bir tuzak kurmayı arzu ettiler (Bilakis kendilerini (Zeliller ve sefiller ettik)¹⁹.

Aziz okuyucu şu ayet-i kerimenin karşısında birazcık dur: (kendi elinizle yontmakta olduğunuz şeyleremi tapıyorsunuz?) Acı bir beyanla ve müthiş bir icazla Kur'an-ı Kerim putlara ibadetin boşluğunu açıklamıştır. Görüldüğü gibi, Sadece Kur'an-ı Kerimin özelliklerinden olan bi icazla açıklamaya, hiçbir edip ve belig ulaşmamıştır.

Bu anlamda, meşhur Çin atasözlerinden bir söz vardır: "Put yapanlardan hiç kimse ilahlara ibadet etmezler. Çünkü onun hangi madde- den yapıldığını bilirler" Fakat Kur'an-ı Kerimin belagati ile Çin darb-i meselenin belagati arasında ne kadar fark var. Kur'an-ı Kerim özlü İ'cazıyla mânâ yönünden daha açıktır. İşte bu açıklık onun ilâhi vahiy olduğuna bir delil teşkil eder.

Daha sonra (Sizide yaptıklarınızı da Allah yarattı) ilâhi beyanını düşün, yani Allah, insanda birçok kudret ve kabiliyet yaratmıştır. Tıpkı putların yapıldığı maddeyi yarattığı gibi, o halde, Allah için yaratılmış olan insan, kendisi gibi olan puta nasıl ibadet eder. İnsanın yaratılmış olan puta değil, yaratıcı Allaha ibadet etmesi daha lâyıktır.

6- KUR'AN İÇİN İLMİ BİR FETİH

Zikrettiğimiz ayet-i kerimleri düşünen kimse, görecektir ki, bu ayetler, ilmin ortaya koyduğu gerçek tarihi olayları ifade etmektedir.

Meselâ Kur'an-ı Kerim, Hz. İbrahimin başını göğe kaldırdığını zikreder (Yıldızlara bir bakış baktı ve ben hastayım dedi) Yani Hz. İbrahim yıldızlara bakar ve orada kendisine hastahğin geldiğini görür. Bu ayet-i kerimeden Hz. İbrahimin kavminin münecimlikle meşgul olduğu anlaşılıyor. Böylece Hz. İbrahim onlara inandıkları bir özürle geliyor, Will DURANT Kıssatü'l-Hadara adlı kitabında şöyle diyor²⁰; Babililer yıldızları, gemilerin ve kabilelerin yürümesine yardım eden haritaları çizmek için değil, insanların akibetlerinden ve istikballerinden haber vermek için okuyorlardı. Böylece onlar, astronom olmaktan çok münecim-diler, yıldızların hareketlerinden istikbal ilmini elde etmek için Babililerin büyük bir gayret gösterdiği; meydana çıkıyor.

19 el-Saffaat Süresi: 94-98.

20 Kıssatu'l-Hadara: 2. cilt sh. 112.

Kur'an-ı Kerim Hz. İbrahim kavminin ilâhlarına kurbanlar takdiminden de bahseder. (Bunun üzerine oda kurnazca onların düzme tanrılarına varıp dediği, hani yemek yemiyorsunuz?)

Bu Ayet-i kerime, Hz. İbrahimin, içinde kavminin ilâhları bulunan mabede vardığında onların yanında yiyecekler gördüğünü zikrediyor ve ona yemesi için onlara teklifte bulunuyor.

Kıssatü'l-Haddara "Kitabında Will DURANT şöyle der":

Krallar şiddetle ilâhların gufranlarını hissediyorlardı. Bunun için o ilâhlara heykeller dikmişler, onlara eşya ve yiyecek takdim etmişlerdir. Onlarında ençok rızası yiyecek ve içeceklerle kazanılıyordu²¹.

Yine Kur'anı Kerim Hz. İbrahimin, büyük put hariç diğerlerini kırdığından bahseder: (Derken o bunları parça parça etti. Yalnız onların büyüğünü bıraktı).

Bu Kur'anî Nas'dan, Hz. İbrahim kavmi için birçok ilâhların olduğu ve onların yanında bir de büyük ilâhın mevcudiyeti anlaşılıyor. Hz. İbrahim bu büyük İlâhı kırmamıştır. Yine Will DURANT, kıssatü'l-Haddara" adlı eserinde MARDUK adlı ilâhın, Babillilerde ilâhların büyüğü telakki edildiğini ve bu ilâhın yanında daha birçok ilâhların olduğunu zikreder.

Kur'an-ı Kerimin tek başına zikrettiği bu hakikatleri, ilim de artık itiraf etmiştir. Bu durum, Kur'an-ı Kerim için ilmi bir zaferdir. Bu hakikatler Hz. Muhammedin devrinde ve toplumunda bilinmiyordu. Onların sırları ancak yakın bir zamanda, arkeoloğların BABİL'de yaptıkları kazılar neticesinde, çivi yazısıyla bulunan levhaların okunmasından sonra keşfedilebilmiştir.

7- HZ. İBRAHİMİN POLİTEİZMİN HÜKÜMSÜZLÜĞÜNE DELİLİ

Tarihî araştırmalar Hz. İbrahimin yaşadığı zamanda insanların, güneşe aya ve yıldızlara kulluk ettiklerini ortaya çıkarmıştır.

Sadece Allaha iman eden Hz. İbrahim, bulunduğu her fırsatta kavmi ile tartışıyor ve ma'budları konusunda onlarla mücadele ediyordu. İşte bu konuşmaların birinde yıldızlara, aya, güneşe, ibadetin boş olduğunu açıklamak ve hakiki mağbudun tek olan Allah olduğunu göstermek istemişti. Bu konuda Allah şöyle buyurur: (Biz İbrahime hakikati nasıl öğrettiysek, istidlâlde bulunması ve) kesin ilme erenlerden olması

21 Kıssatü'l-Hadara Sh. 112.

için göklerin ve yerin büyük mülkünü de öylece gösteriyorduk. İşte o, üstünü gece, bürüyüp örtünce bir yıldız görmüş "bumu benim rabbim demiş;" o sönüp gidince ise şöyle söylemişti:

"Ben böyle sönüp batanları (Tanrı diye) Sevmem. Sonra ayı doğar halde görüncede: Bumu benim rabbim? demiş, fakat o da batıp gidince Andolsun demişti, Eğer rabbim bana hidayet etmemiş olsaymış muhakkak sapanlar gurubundan olacaktım, -Sonra güneşi doğar vaziyette görüncede:

"Bumu imiş benim rabbim, bu hepsinden büyük; demiş, batıncada (Şöyle) söylemişti (Ey kavmim, ben sizin) (Allaha) eş kata geldiğiniz nesnelere uzağım. Şüpesizki ben, bir muvahhid (Allahı) bir tanıyıcı) olarak yüzümü o gökleri ve yeri yaratmış olan Allaha yönelttim. Ben müşriklerden değilim²².

Ayet-i kerimelerin anlâmi şudur: Cenabı Allah, Hz. İbrahime imanda yakın ehlinden olması ve putperest kavmine karşı delil getirmesi için rablığına delâlet eden melekütünün sırlarından bir kısmını göstermişti. Bu durum şöyle ceryan etmiştir:

İbrahim kavminden bir cemaatin arasında iken, gece karanlığı başlamış, sohbeti devam ediyordu. Bu sırada Hz. İbrahim kavminin taptığı gökte parlayan yıldızlardan birine göz ucu ile bakmış ve orada onlara şöyle demişti onlara uygun olarak, işte bu benim rabbim.

Fakat bu yıldız gündüz gözlerinden kaybolmuştu. İşte o zaman Hz. İbrahim kavmine, görülen sonradan kaybolan bir Ma'buda iman etmediğini ve onu sevmediğini bildirmişti.

Hz. İbrahim burada seçtiği metod çok hâkimane bir metoddü, o onların mabudlarını hakir görmemiş ve onların inançlarıyla başlangıçta alay da etmemişti. Böyle yapsaydı ondan hemen nefret ederler, düşmanlık yaparlardı, onun delillerini dinlemezlerdi. Bundan dolayı Hz. İbrahim onların güvenini kazanmak ve sözünün onların nefislerine tesir etmesi için onların inançlarına uygun davranmıştı. Böylece, o onların kalbine nüfuz edecek ve inançlarında ki hataları açıklayacaktı. Onların inancında öyle bir hata vardı ki bu sonradan olan bir şeye inanmayı içinde gizliyordu. Sonradan olma ise, bir şeyin Allah olmasını imkansız kılıyordu.

Hz. İbrahim bir başka toplulukta ayın ufkun arkasından doğarak karanlığı yardığını görür orada da Hz. İbrahim onların inançlarına uygun

22 el-Enam Süresi: 75-79.

olarak işte benim rabbim der. Fakat bir müddet sonra ayda gözden kaybolur o zaman Hz. İbrahim şöyle der “Beni yaradan Allah beni hidayete eriştirmeseydi muhakkak sapıtan bir kavimden olacaktım Hz. İbrahim bu itirafı ile iki şeyi elde etmiş oluyordu: *Birincisi* Aya yapılan ibadeti yıkmak; *İkincisi* nefisleri hidayete sevk eden ve kalplere şek ve şüphe gösteren şeylere mani olan, tek Allah’ın varlığını duyurmak.

Ertesi gün güneş doğuyor ve Semanın ortasında tutuşan bir halde görünüyor, O zaman Hz. İbrahim etrafındakilere şöyle diyor: “İşte benim rabbim, Bu en büyük, yani güneş, Yıldızlardan ve aydan da büyük. Böylece Hz. İbrahim. Onların ilâhlarını inkar ettikten ve geçmişteki sataşmadan sonra: Kendini dinlemeleri için onlara taviz vermişti. Fakat güneşin batmasından sonra, Hz. İbrahim maksadını açıklamıştı. Bu ifşaatin hedefi, Hz. İbrahimin, onların taptıkları ilâhlardan uzak olduğunu belirtmekti. Çünkü bu yıldızlar doğuyor sonrada gizleniyordu. Sadece bu durum bile onlar için bir yaratıcının olduğunu ortaya koyuyordu. O da sadece Allahlı.

Hız. İbrahim onların ma’budlarından uzaklaştıktan sonra onlara şöyle hitap ediyor: Muhakkakki ben, sizin batıl ilâhlarınızdan ve sapıklıktan uzaklaşarak, yeri ve göğü yaratan, tek olan Allaha ibadete yöneldim. Allah ile beraber bir diğer ilâhada tapmak suretiyle ben müşriklerden olmadım.

Yukarıda zikredilen ayet’i kerimeyi düşünen kimse, orada, kur’an için ilmî bir hakikat görecektir. Kur’an-ı Kerim, Hz. İbrahim devrinin ilâhları olan yıldızlardan, aydan ve güneşden bahsediyor. Bunlar eski devirlerin inançlarıdır. Bu inançların varlığı, Arkoolejik kazılar ve bulunan eserler vasıtasıyla geçmiş milletlerin tarihi *tekkik* edildikten sonra ortaya çıkmıştır.

Hız. İbrahim devrinde, UR’da Aya ibadet ediliyor ve ona NANAR ismi veriliyordu. Güneşede ibadet ediliyor onada ŞAMAS adı veriliyordu, yine o devirde yıldızlarada ibadet ediliyordu. Onların en meşhurları İŞTAR adını alan zühre ile MARDUK adını alan Meriht²³:

Gördüğümüz gibi Kur’an-ı Kerim, Peygamberinin lisanı ile gerçek tarihi bir olaya işaret ediyor. İşte bu tarihi hakikatler, Allah Rasülünün asrında gaybî haberlerden telakki edilir ve onlar, Kur’an’ın vahyi İlâhi olduğuna şahadet eder.

23 Abbas Mahmud el-Akkad, İbrahim Ebu’l Enbiya Mısır sh. 168-169. Kıssatu’l-Hadara 2. Cilt sh. 214.

8- YALNIZ ALLAHIN RABLIĞINA DELİL

Ülûhiyet iddia eden NEMRUD, Hz. İbrahim devrinde melikti. Yalnız Allaha ibadete dayanan ve diğer ilâhları inkar eden Hz. İbrahimin daveti Nemruda ulaşmıştı. Bunun üzerine melik, Hz. İbrahimi çağırılmış ve aralarında Kur'an-ı Kerimin bize anlattığı şu konuşma geçmişti: (Allah kendisine mülk verdiği için (şımararak) İbrahim ile Rabbi hakkında çekişeni görmedin mi? hani İbrahim: "Benim Rabbin hem diriltir, hem öldürür" deyince o ben de diriltir, öldürürüm demişti. İbrahim: "Allah güneşi doğudan getiriyor. Haydi sen de onu batıdan getir." deyince ise, o kafir şaşırıp kalmıştı. Allah zalimler gurubunu muvaffak etmez²⁴:

Bu ayet-i kerimenin anlâmı şudur: İmân delillerinden gözleri kör olan, Rabbinin ulûhiyeti hakkında Hz. İbrahimle mücadele eden kimseyi görmedin mi? Bu mücadelenin sebebi, Allahın ona dünya saltanatını vermiş olmasıdır. Böylece o, onun gurura kapılmasına ve gücüyle öğünmesine sebep olmuştur.

Nemrud, Hz. İbrahimden, davet ettiği rabbinin sıfatlarını soruyor. Hz. İbrahimde şöyle cevap veriyor. "Onun Rabbi diriltir ve öldürür O, hayatın menşei ve icad edicisidir. O öyle bir Allah ki Öldürür" Fakat azgın Nemrud, Hz. İbrahime şöyle cevap verir: Ben de diriltir ve öldürürüm. Bunun üzerine Hz. İbrahim bu nasıl olur demişti? Nemrud ise şöyle cevap vermişti.

Ölüme mahkum edilmiş iki adam ahırım. Onlardan birisini öldürürüm. Böylece onu öldürmüş olurum. Diğerini de afv ederim. Böylece onu diriltmiş olurum.

Nemrudun bu sözünde hakikate karşı mağalata yapılmıştır. Çünkü, hakiki diriltme, yokluktan bir canlı yaratmakla olur. Hz. İbrahim, Nemrudun demogoji yaptığını görünce münakaşayı başka bir şekle döndürerek Nemrudu susturacak daha güzel bir yol seçiyor ve şöyle diyor. "Allah güneşi doğudan getiriyor, haydi sende onu batıdan getir" Nemrud bende diriltirim, öldürürüm derken Allaha ortak olduğunu iddia etmiş oluyordu. Ortaklık ise kudrette eşitliği gerektirir. O halde Ülûhiyet iddia eden Nemrudun, güneşin, gelişini değiştirmek suretiyle kudretini göstermesi gerekir. İşte Hz. İbrahimin bu teklifinin karşısında Nemrud, susturulmuş, muzdarip olmuş, hiç bir cevap verememişti.

24 el-Bakara Süresi: 258.

Yukarıdaki Kur'anî ayetin, açık olarak ûlûhiyet iddia eden melikten bahsetmesi Kur'an-ı Kerim için ilmi bir fetihtir. Babilde yapılan kazılarda çıkan levhalardan, Babile hükmeden ailelerin isimleri öğrenilmiş, şimdi bu levhalar İngilterede Eşmol Müzesindedir. Babillilerin İnançına göre, Babil Kralları, Allah tarafından yeryüzü temizlendikten sonra gökten inmiştir ve yeryüzünün idaresi onlara verilmiştir. Bu krallar gök ehlinin Rablarıdır. O halde krallara ibadet etmek gerekir.

Muhakkakki bu hadise Kur'an-ı Kerim için ilmî bir fetih özelliği taşır, çünkü bu mesele, Hz. Peygamberlerin yaşadığı toplumda bilinmiyordu. Halbuki Hz. İbrahim'in yaşadığı toplumda on dört asırdan beri krallar ûlûhiyet iddiasında bulunuyorlardı. Kur'an-ı Kerim'in böyle bir olaydan bahsetmesi, sadece onun vahyi ilâhi olduğunu isbatlar.

9- ÖLÜLERİ DİRİLTMEDE ALLAHIN KUDRETİ

Ahiret gününe, orada hayır ve şerre olan cezaya, Allahın ölüleri diriltmesine inanç; en önemli iman konularındandır.

Materyalisler, İman zaafiyetiyle dinleri inkara sebep olan bir takım şüpheleri bu konu etrafında yaymaya çalışıyorlar. Kur'an-ı Mubin, Ahiretin varlığını uzak görenlerin şüphelerini birçok yerlerde, red eder. Allahı hiç bir şey âciz bırakamaz o herşeye kadirdir. Allah, nasıl insanı başlangıçta yarattıysa, kıyamet gününde de onu diriltmeye kadirdir. Kur'an-ı Kerimde Allahın kudretini tasvir konusunda şöyle buyrulur: "Mahlukatı ilkin yaratıp sonra onu diriltecek olan o dur."

Hz. İbrahim (A.S.) kıyamet gününde Allahın ölüleri diriltme kudretine inanyordu. Fakat kalbinin idminana gelmesi için görülen bir misal istemişti. Allah da kudretini göstermiş ve isteğine cevap vermişti. Bu olayı Kur'anı Kerim şöyle nakleder: "Hani İbrahim: (Ey rabbim, ölüleri nasıl dirilteceğini bana göster, demiş (ALLAH) Buna İnanmadın mı yoksa" demiş o da İnanmışım. Fakat kalbimin (Gözümle görerek) yatışması için (İstedim) diye söylemişti. (Allah) dedi ki: "Dört kuş tut onları kendine alıştır. Sonra kesip hamur yapıp) her parçasını bir dağın üzerine bırak. Sonrada onları çağır. Koşarak sana geleceklerdir." Bilki şüphesiz Allah bir Kadir'i mutlaktır. Tam bir hüküm ve hikmet sahibidir²⁵.

Bu ilâhi sözü düşünen görecektirki Hz. İbrahim Allahın kudretine İmanda ve ölüleri kıyamet günü diriltmede şüphe içinde değildir. Fakat o bununla yakın bir inanma istiyor ve Rabbinden nasıl diriltiyorsun

diye soruyor ve "Diriltiyormusun" diye sormuyor. Hz. İbrahim'in bu suali, nefsinin şüpheye yer bırakmayan bir durumda tadmın etmek isteyen akli bir sualdi.

Hz. İbrahim'in suali, hakikatin açıklanmasında istenecek cevap vermek üzere sorulan akli bir sualdir. Böylece Hz. İbrahim, Rabbına akılla sual soruyor, yine cevabı akılla almış oluyor.

Fakat, Rabbının ona cevabı nasıl olacaktı. Allah ona şöyle hitap etmişti: "Dört adet canlı Kuş al. Onları kendine alıştır. Kestikten sonra onları parçala komşu dağlardan her birine ondan bir parça koy. Sonra onları çağır. Onlar koşarak önceki hayatta oldukları gibi gelecekler. Bilki Allah hiçbir şeyden âciz değildir. O her işte yüce hikmet sâhibidir."

er-Razi bu Kıssayı şöyle diyerek açıklar: Bundan maksad, Ruhların cesedlere kolaylıkla dönmesinin hissedilen bir misalle açıklanmasıdır.

10- HZ. İBRAHİM VE İSMAİL

Hz. İbrahim HARRAN da oturmuş, bu esnada amcasının kızı SARE ile evlenmişti. Fakat O, bu ülke ehlinin kendisine uymasını görememişti. Burada ancak LUT (A.S.) ve onun cemaatından az bir kişi Hz. İbrahime iman etmişti. Bunun üzerine Hz. İbrahim oradan hicret etmiştir. Kur'an-ı Kerim bu hadiseye Şöyle işaret buyurur: (Ben Rabime hicret edeceğim, muhakkakki, o Aziz ve Hâkimdir)

Bu hicretin sebebi, Hz. İbrahim ve ona iman edenlere iman davetinden sakınan Putperestler arasında meydana gelen şiddetli düşmanlıktı. Bundan dolayı Hz. İbrahim onlardan uzaklaştı ve onlardan yüz çevirdi.

Hz. İbrahim (A.S.)'ın bu mevkiini ve ona uyan müminlerin halini Allah Kur'an-ı Kerimde şöyle över: "İbrahim de ve onun mahiyetin de sizin için hakikatten güzel bir örnek vardı. Hani onlar kavimlerine" Biz sizden ve Allahı bırakıpta tapmakta olduğunuz nesnelere katıyken uzağız. Sizi inkar ettik. Siz Allaha bir olarak iman edinceye kadar bizimle aranızda ebedi düşmanlık ve buğuz belirtmiştir." Demişlerdir²⁶.

Hz. İbrahim ve ona iman edenler, arz-ı kenan denilen ŞAMA doğru yönelmişler ve orada kısa bir süre kalmışlardı. Daha sonra ŞAMA açıkla tehdit eden bir geçim sıkıntısı gelmişti. Bunun üzerine Şam sakinlerinden bir çoğu ot ve mer'a aramak üzere oradan uzaklaşmışlardı. Hz. İbrahim de ayrılanlardan olmuş ve Mısıra yönelmişti.

11- MISIR KRALI, HACERİ, SÂRÂYA HEDİYE EDİYOR.

O zaman Mısır tahtında, azgın bir kral bulunuyordu. Halkının arasında olup, bitenleri tesbit için casuslar dağıtmış, gözetleyiciler göndermişti. Bir gün ona adamlarından biri gelerek, İbrahim diye anılan ve yanında güzel bir kadın bulunan bir adamın Mısıra geldiğini haber verir. Hoşuna giden bütün kadınları haremine kapatmakla tanınan bu kral, haberi alınca, Hz. İbrahimi çağırtmıştı. Hz. İbrahim kralın huzuruna çıkınca, Kral, hemen suali kendisine refakat eden kadına getirmişti, kralın maksudunu anlayan Hz. İbrahim, yakın tehlikeyi idrak etmiş ve şöyle cevap vermişti. O benim kardeşimdir. Hz. İbrahim bununla kalbinin derinliklerinde onun *iman kardeşi* olduğunu kastetmişti. Hz. İbrahim, kralın Sareye sahip olmak için, kendisini öldürmesinden korkarak Sare'nin karısı olduğunu saklamak istemişti. O zaman kral, İbrahimden, SARE'yi kendisine hazırlamasını istemişti.

Bunun üzerine Hz. İbrahim Sare'ye dönmüş ve kralla aralarında geçeni ona anlatmıştı. İbrahim, Sare den, krala gitmesini istemiş ve her ikisi de, bu azgının şerrinden uzaklaşmak için Allah'a dua etmişlerdi.

Sâre Melikin yanına girince, onu yanına oturtmuş ve kendisine doğru çekmeye yeltenmiş ve eli kurumuştur. Kral bu durumunun Sareden geldiğini anlayarak şöyle demişti: "Elimin iyi olması için Allaha dua et." Buna karşılık Sare Allaha dua etmiş ve kralın eli iyileşmişti, Kral vadedenden dönerek İkinci Def'a kendisine çekmeyi arzu etmiş, Fakat yeniden eli kurumuştur. Tekrar Sareden Allaha dua etmesini istemiş, kendisine ebediyen dokunmayacağına ve ihsanda bulunacağına dair söz vermişti. Sare de Allaha dua etmiş ve kralın eli iyi olmuştu. O zaman Sareyi Hz. İbrahime geri vermişti²⁷. Ve Saraye de Hacer isimli bir cariye hediye etmişti.

12- HZ. İBRAHİMİ İSMAİL'LE RIZIKLANDIRILYOR.

Hz. İbrahim Mısır dan çıkarak filistine yerleşmişti. İbrahimin gönlü bir erkek çocuk istiyordu. Bundan dolayı Allah'a, iyi zürriyet vermesi için dua etmişti.

Hz. İbrahimin karısı SARE, sanki Hz. İbrahimin hatırından geçeni hissetmiş gibi Hz. İbrahime şöyle demişti: Rab, çocuğu bana haram kıldı.

27 Arabça kaynaklar Sarenin durumunu ve Hz. İbrahime geri verilmesini ihtilaflarla naklediyorlar. Tekvinde ise bu konuda şöyle denir. Ve Rab Abrahamın karısı saraydan dolayı, firavunu ve onun sarayını büyük vuruşlarla vurdu. Firavun Abrahamı çağırıp dedi: Bana bu yaptığın nedir? Bu senin karın olduğunu bana söylemedin. Ve şimdi, işte karın, al git (Tekvin 12/17-19).

Senin, Cariyem Hacerle evlenmeni düşünüyorum. Belki Allah, sana ondan bir çocuk verir, Sare kısır olarak yaşı ilerlemişti. Bundan dolayı çocuğu olmasını Ümid etmiyordun.

Bunun üzerine Hz. İbrahim, Hacerle evlenmiş Hacerde ona İsmaili doğurmuştu. Bu olayı Tekvin şöyle anlatır²⁸:

“Ve İsmaille gelince seni işittim. İşte onu mubarek kıldım ve onu semareli edeceğim. Ve onu ziyadesiyle çoğaltacağım. On iki beyin babası olacak ve onu büyük millet yapacağım.”²⁹”

İşte bu Hz. Muhammed’in ümmetinin müjdesiydi. Hz. Muhammed İsmail’in neslindedir. Hicaz Arablarında böyledir. Bu vaad, İsmailin neslinden ancak Hz. Muhammed’in ve ümmetinin eliyle tahakkuk etmiştir.

13- HZ. İBRAHİMİN, OĞLU İSMAİLLE MEKKE VADİSİNE HİCRETİ.

Hz. İbrahimin Hacerden bir oğlu olduktan sonra; bu, büyüklenmeyi ve çocukla üstünlüğü ortaya koymuştu. Bundan dolayı da Sârenin gönlündeki çocuk hasreti iyice uyanmış ve kıskançlık ortaya çıkmıştı. Bunun üzerine SÂRE, Hz. İbrahimden onları uzaklaştırmasını, çünkü hayatının Hacerle birlikte çekilmez olduğunu söylemişti.

Allah, Sârenin arzusuna İlâhi hikmetince cevap vermiş, Hz. İbrahime Hacerle İsmaili almasını ve o ikisini mekkeye götürmesini vahyetmişti. O zaman İsmail süt çocuğuydu.

Hz. İbrahim çocuğu ve annesini alarak irade-i ilahiyyenin irşadınca yürüdü ve Allah’ın durmasının emrettiği bu gün Beytullah’ın bulunduğu, gayrimeskûn yere kadar yolculuk uzadı.

Hz. İbrahim, Hacerle oğlunu, içinde su olmayan ıssız bir yere indirmişti. Onları orada terk ederek gerisin geriye dönmüştü. Hacer onu takip etmiş ve İbrahime şöyle demişti, nereye gidiyorsun bu ıssız çölde bizi kime terk ediyorsun? Hz. İbrahim ise yoluna devam ediyordu. O zaman Hacer şöyle demişti: Allah’ımı böyle emretti? Hz. İbrahim, evet demişti. Hacer, öyleyse Allah bizi yalnız bırakmaz, diyerek bırakıldığı yere dönmüştü.

Hz. İbrahim, karısından ve oğlundan ayrılmanın üzüntüsü ile yoluna devam etmişti Fakat, Allahın iradesi, kendi iradesine galib gelmiş ve Allaha, Kur’an-ı Kerimin bize bildirdiği kelimelerle dua ederek iltica etmişti:

28 Tevkin, Tevratın 1. kitabıdır. (Mütercim).

29- Tekvin-Bab 17/20.

“Ey Rabbimiz, ben evlâdlarımdan kimini senin mukaddes olan evinin yanında ekinsiz bir vadiye yerleştirdim. Sebebi şudur ki, Rabbimiz, dosdoğru namazlarını kılsınlar, Artık sen insanlardan bir kısmının gönüllerini onlara meylettir. Onların şükretmeleri malûm olduğu için kendilerini bazı meyvelerle, rızıklardır. Ey Rabbimiz, ne gizler ne açıklar şek şüphe yok ki sen bilirsin. Zaten yerde ve gökte hiçbir şey Allaha gizli kalmaz.³⁰”

Ayet-i kerimenin anlamı şudur: “Ey Rabbimiz, ben zürriyetimden bir kısmını sana yapacağım beytin yanında, içinde ekin olmayan bir yere yerleştirdim. Oraya taarruz etmek, ve saygısızlık etmek haram edilecektir. Ey Rabbimiz ben onları o vadiye, beytinin yanında namazlarını kılsınlar, yalnız sana olan ödevlerini eda etsinler diye yerleştirdim. Ey Rabbim, insanlardan bir kısmını onlara meylettir. Onların şükretmeleri için kendilerini bazı meyvalarla rızıklandır. Ey rabbimiz, sen gizlediğimizi de açıkladığımızı da bilirsin. Zürriyetimden ayrıldığım için gizlediğim hüznü de sen bilirsin. Yerde olsun, Semâda olsun, ne kadar küçük olursa olsun senden hiç bir şey gizli kalmaz.

14- ZEMZEM SUYUNUN ÇIKMASI.

Hâcer, Allahın emrine uymuş ve sabra sarılmış olarak Hz. İbrahim kendilerine bırakmış olduğu azığı, bitinceye kadar yemeye ve içmeye devam etmişti. Yanlarındaki su tükenince Hacer ve oğlu susamışlardı. Bunun üzerine Hacer, susuzluktan başını bükken oğluna bakmaya başlamıştı.

Bu üzücü manzaraya tahammül edemeyerek yerinden sıçramış olan Hacer, önüne doğru şaşkın olarak yürümeye, sağa sola koşmaya başlamıştı. Az kalsın şuurunu kaybedecekti.

Hacer, belki su görürüm ümidiyle SAFA diye bilinen bir tepeye çıkmış fakat hiç birşey görememişti. Oradan gayretle MERVE denilen tepeye kadar gelmişti. Fakat oradada su namına bir şey görememişti. Sonra yine SAFA'ya dönmüş yine bir şey görememişti. Hacer bunu yedi defa tekrar etmişti.

Nihayet son olarak MERVE'ye yaklaştığı zaman bir ses işitmiş ve hemen dönmüştü. Bir de ne görsün, bir meleğ zemzem bulunduğu yerde kanadıyla su arıyordu. Nihayet su çıkmıştı.³¹

30 İbrahim Süresi: 37-38.

31 Diğer bir rivayete göre Hz. İsmail ayağı ile veya eliyle yeri kazıyordu. Su böylece çıkmıştı.

Hacer bu manzarayı görünce, hemen sevinmiş ve sudan avuçlayarak oğlunu sulamaya başlamış, kendisi de iyice suya kanmıştı.

Su çıkınca, kuşları kendine çekmişti. CURHUM kabilesi yakından geçerken, kuşların oranın etrafında döndüklerini görmüşler ve birbirlerine şöyle sormuşlardı. Bu kuş, su üzerinde halkalanır. Bu vadide su varmı biliyormusunuz? Dediler ki: Hayır bunun üzerine içlerinden birini haber getirmek üzere göndermişler, o da suyun müjdesini vermek için koşarak dönmüştü. Bunun üzerine Hâcere gelmişler şöyle demişlerdi: Bizim seninle ünsiyet etmemizi ve yanında olmamızı istersen suyun yine senindir. Hâcer ise onları hoş karşılamış ve kabul etmiştir. Artık onlar Hacerle beraber olmuşlar, ismail orada büyümüş, Curhum kabile-sinden evlenmiş ve onlardan Arapça öğrenmişti.

15- HZ. İSMAİLİN KURBAN EDİLMESİ.

Hz. İbrahim, oğlu ismaili mekkede bırakmıştı ama, hiçte unutma-mıştı. Onu zaman zaman ziyaret ediyordu.

Bu ziyaretlerinden birinde Hz. İbrahim rüyasında, Allahın Hz. İsmaili kurban etmesini emrettiğini görmüştü. Peygamberlerin rüyası haktır. Çünkü o Allahtan vahiy mesabesindedir. Bundan dolayı Hz. İbra-him, Allahın emrini yerine getirmek için niyet etmişti. Onu niyetin-den, İsmailin tek oğlu olması ve kendisinin de çok yaşlı olması bile dön-dürmemiştir. Bu olayı, Kur'amı Kerim şöyle nakleder:

“(İbrahim): Ben dedi doğrusu Rabbime gidiciyim. O, bana yol gös-terir. Ey Rabbim, bana salihlerden (Biroğul) ihsan et diye dua etti. Biz-de ona çok uysal bir oğul müjdesini verdik. Artık o (Oğul İbrahimin) yanında koşmak çağına erince (Babası)” oğulcağızım, dedi, ben seni Rüyamda boğazhyorum, görüyorum. Bak artık ne düşünürsün” (Oğlu) dedi: Babacığım, sana edilen emir ne ise yap. İnşallah beni sabredenler-den bulacaksın. Vaktaki bu suretle ikiside (Allahın emrine râm oldular. (İbrahim) onu alnı üzerine yıktı Biz ona Ya İbrahim rüyana sadakat gösterdin. Şüphesiz ki biz iyi hareket edenleri böyle muafakatlandırırız diye nidâ ettik. Hakikat, bu apaçık ve kati bir imtihanı ona büyük bir kurbanlık fidye verdik sonra gelen (Peygamberler ve ümmetler) arasında ona iyi bir nâm bıraktık. Bizden Selâm İbrahime. Biz iyi hareket eden-leri işte böyle muafakatlandırırız-Hakikat O, mümin kullarımızdandı ona salihlerden bir peygamber olmak üzerede İshak'ı müjdeledik³².”

Bu ayetlerde, Hz. İbrahim; yurdundan hicret ettiği zaman, Allahın kendisine bir çocuk vermesini istemesinden cenabı hak bahsediyor. Allah Hz. İbrahime bu isteğini, ilk çocuğu olan İsmaille vermiştir.

Vaktaki İsmail büyüüp de babası ile yürümeye başlayınca Hz. İbrahim rüyasında, Allah'ın, oğlu İsmaili kurban etmesini emrettiğini görmeye başlamıştı. O zaman Hz. İbrahim, İsmail tek oğulcağıydı. Hz. İbrahim, oğlunun imanını denemek ve ona kurban işinin kalbine daha tatlı gelmesini temin etmek, zorla kurban etmektense kolaylıkla bu işi icra etmek için Allah'ın kurban emrini teklif etmişti. Bu teklife İSMAIL' (A.S.) şöyle cevap vermişti. "Ey Babacığım, Allahın sana emrettiği şekilde yap. İnşaallah beni Allahın iradesi ne razı olan sabırlılarından bulacaksın..."

Her ikisinde Allahın hükmüne teslim olarak, onun emrini yerine getirmek üzere niyet etmişler, Hz. İbrahim de oğlunu ensesinden boğazlamak için yüzü üzerine yatırmıştı. Bıçağı boynuna çekmişti. Fakat bıçak kesmemişti. Tam bu sırada Allah, Hz. İbrahime nida ederek şöyle buyurmuştu. Ey İbrahim Oğlunu kurban etmekten vaz geç senin açımdan iş tamam. Biz sende Rabbinin, emrini yerine getirmek üzere koşmaya tam arzu ve taat bulduk. Bu bizim senin imanını denediğimiz büyük bir deneme idi. Sen muhakkak kurtulanlardan oldun. Şu Koç'u al, oğluna fidye olarak onu boğazla.

16- KURBAN EDİLEN KİM?

Kur'an-ı Kerim Kurban edilecek olanın Hz. İsmail olduğunu belirtir. Çünkü Kur'an-ı Kerim, önce kurban olayını zikrediyor sonra Allah, Hz. İbrahime ismi İSHAK olan bir diğer çocuk müjdeliyor. "Ona salihlerden bir peygamber olmak üzere de İSHAK'ı müjdeledik"³³.

İshakla Müjdelenme olayının kurban kıssasından sonra gelmesi Hz. İbrahimin kurbanla denendiği çocuğun İshaktan başkası olduğunu açıklar.

Fakat yahûdiler, kurbanla muhatap olanın İSHAK olduğunu iddia ederler. Tekvin, kurban kıssasını zikreder. Ve Rabbin İbrahime dediğine, işaret eder. "Ve dedi: Şimdi oğlunu, sevdiğin biricik oğlunu, İshak-ı al Moriye diyarına git. Ve orada sana söylediğim dağların biri üzerinde onu yakılan kurban olarak takdimet..."³⁴.

33 es-Saaffat Süresi: 112.

34 Tekvin Bab 22/2.

İmam İbni Kesir bu iddiayı şöyle red eder: "Buraya İshak kelimesi körü körüne sokulmuştur. Çünkü o, Hz. İbrahim'in tek ve İlk çocuğu değildir. Bu ancak İsmail'dir. Yahudiler bunu, Araplara olan kıskançlıklarından sokmuşlardır. Çünkü, Hz. İsmail, Hicazda oturan ve Allah (C.C.) Rasülünün içlerinden çıktığı arapların babasıdır. Yahudilerin bağlandıkları İSRAİL denen Yakub'un babası ise İshak'tır bundan dolayı yahudiler şerefine kendilerine ait olmasını istemişler ve Allah'ın (C.C.) kelâmını tahrif etmişler ve ona ilaveler yapmışlardır³⁵.

17- HZ. İBRAHİM VE İSMAİL'İN ZEVCESİ

Bir gün Hz. İbrahim Mekkeye gelerek, İsmail'in evine uğrar İsmail'i bulamaz evde İsmail'in karısı vardır. O ise Hz. İsmail'in babasını tanımaz. Hz. İbrahim ondan oğlu İsmail'i sorar, O da İsmail'in ava çıktığını haber verir. Daha sonra Hz. İbrahim, genel hallerinden sorar. Kadında, darlık ve sıkıntı içinde olduklarını bildirir. Hz. İbrahim şöyle mukabele eder: Misafir kabul edermisin; Yiyecek ve İçecek şeyin var mı? Kadın ise şöyle der. Evimde hiç bir şey yok. Bu haliyle o, Hz. İbrahim'in gözüne pek hoş görünmedi. Çünkü Allah'ın (C.C.) taksim ettiği şeye karşı ve kocasıyla beraber olmaya bir isteksizlik birde kendisini ikram etmemeye sevk eden bir cimrilik görmüştü. Bunun için Hz. İbrahim kadına şöyle demişti: Kocan gelince Selâmımı söyle ve Ona kapısının eşliğini değiştirmesini bildir.

Hız. İbrahim oradan ayrılır ayrılmaz İsmail gelmişti. O yokluğu anında bir işin olduğunu hissetmiş gibiydi. Bunun için şöyle demişti. Sana birisi geldimi? Kadın: Evet şöyle şöyle vasıfta bir ihtiyar geldi, senden sordu, bende durumu haber verdim. Hz. İbrahim, Sana bir şey tavsiye ettimi, demişti. Kadında, evet, sana selâmını tebliğ etmemi ve kapının eşliğini değiştirmeni tavsiye etti. Hz. İsmail şöyle demişti: Bu gelen babamdır. Senden ayrılmamı emretmiş. Bunun üzerine Hz. İsmail o kadını boşamış bir başka kadınla evlenmişti.

Hız. İbrahim, İsmail'den bir müddet ayrı yaşadıkdan sonra yeniden Mekkeye gelmiş ve fakat yine İsmail'i bulamamıştı, Evde de İsmail'in yeni karısı vardı. Kadın Hz. İbrahim'i karşılamış ve Ona ilgi göstermişti. Hz. İbrahim Ona da misafir kabul edermisiniz, demiş kadın, evet diye cevap vermişti. Ve Hz. İbrahimi misafir ederek ona ikramda bulunmuştu. Daha sonra Hz. İbrahim, Genel hallerinden sormuş, kadın da şöyle cevap vermişti. Allah'a Hamdolsun bolluk içindeyiz. Bu cevap karşısında

35 el Bidayetü Ve'n-Nihaye, 1 cilt s. 159.

Hız İbrahim, kadına şöyle demişti. Kocan geldiği zaman Ona selâmımı söyle, Ona kapısının eşliğini sabit tutmasını tebliğ et. Sonra Hz. İbrahim oradan ayrılmıştı.

Akşam eve dönen Hz. İsmail'e karısı, kendisinin yokluğunda eve gelen ihtiyarı haber vermiş ve onun vasıflarını bildirmiş ve söylediği vasiyyeti de ona haber vermişti. Hz. İsmail de ona şöyle demişti. Gelen Benim babamdır. Bana seni muhafaza etmemi ve senden ayrılmamamı emretmiş. Hz. İsmail de ömrü boyunca o kadını tutmuş ve çocuklarının anası olmuştu.

18- HZ. İBRAHİM İLE İSMAİL KABEYİ YAPIYORLAR.

Hız İbrahim (A.S.) oğlundan bir müddet ayrı yaşadıktan sonra, ona bir iş için, yeniden gelmişti. Allah İbrahime, Mekke'de, Allaha ibadet için ilk ev olacak olan kabeyi yapmayı emretmişti.

Hız İbrahim oğlu İsmaili, zenzemin yanında ok yontarken bulmuştu. Hz. İsmail babasını karşılamak için koşmuş ve sevgi ve muhabbet duyguları içinde kucaklaşmışlardı.

Hız İbrahim, oğluna kavuşmanın neşesi içindeyken, Allahın "İbadet için" buraya bir bina yapılmasını emrettiğini ona bildirmişti. Kabenin inşa edileceği yer yüksekce bir yerdı. Hz. İsmail şöyle mukabelede bulunmuştu. Rabbının emrettiğini yap. Bende sana bu büyük iş için yardımcı olurum. Böylece, Hz. İbrahim, İsmailin de yardımı ile kabeyi yapmaya başlamıştı. Sonra Hz. İbrahim, İsmail'e şöyle demişti: Bana güzel bir taş verki onu duvara insanlar için bir işaret olsun diye koyayım... O esnada Cebrail (A.S.) "Hacer-i Esvedî" haber vermişti. Hz. İbrahim o taşıyerine koymuştu. Kabenin yapımı bitince, Allaha şöyle dua ediyorlardı: Ey Rabbimiz, bizden şu hizmeti kabul buyur şüphesiz hakkıyla işiten, kemaliyle bilen sensin sen³⁶.

Bina yükselince, Hz. İbrahim taşları kaldıramaz olmuş ve bir taşın üstüne çıkmıştı. İşte bu taş Makam-ı İbrahim adı verilmişti³⁷. Duvarın bir tarafı bitince diğer tarafa geçiyorlar ve üstüne çıkma taşı da oraya naklediyorlardı. Kâbenin duvarları bitince, taşında nakli sona ermiş oluyordu. Makam-ı İbrahim denilen bu taş uzun zaman kâbe duvarına bitişik kalmıştı. Bu taşı kabenin duvarından Hz. Ömer biraz geriye çekmişti. Çünkü namaz kılanlara mani oluyordu.

36 el Bakara: 127.

37 İbn esir, El, Kamil Fi't tarih, Beyrut 1965, 1. cilt sh. 106.

Kur'anı Kerim kabenin yapımına şöyle işaret buyurur:

“Hani beyti şerifi insanlar için bir toplantı yeri ve emin bir mahal yapmıştık. Siz de İbrahim'in makamından bir namazgah edinin.” İbrahim ile İsmâile de “evimi tavaf edenler (İbadet kasdiyle orada) kalanlar, rükü ve sucut eyleyenler, için titizlikle temizleyin, diye kuvvetli emir vermiştik. Hani İbrahim ya Rab, burasını emniyetli bir şehir yap ve ahalisinden Allaha ve ahiret gününe inananları (Yemiş hububat gibi) mahsüllerle rızıklandır demişti. (ALLAH'da) kafir olanı dahi kısa bir zaman için (yaşadığı müddetçe) faidelendireceğim, sonra onu cehennem azabına icbar edeceğim. Varacağı yer ne kütüdür.” Buyurmuştu. Hani İbrahim o beytin temellerini (Yahut duvarlarını) İsmail ile birlikte yükseltiyordu da ikiside şöyle dua etmişlerdi:) Ey Rabbimiz, bizden (Şu hizmeti) kabul buyur. Şüphesiz hakkıyla işiden, kemaliyle bilen sensin sen³⁸.

Bu ayetlerde Allah, Müslümanlara bu nimetleri hatırlatıyor. Bu nimet beytül haramın bir toplantı yeri yapılması ve ibadet için oraya yönelmesidir. Yine, Allahın orayı, her korkan için emniyetli bir yer yapması Haremi Şerife girene hiç kimsenin kötülük yapmaması da bu nimetlerdendir. Bu durum, hiçkimsenin tecavüz edemeyeceği bir kutsallıktan dolayı çok eski çağlardan beri, haremi şerif üzerinde varılan bir antlaşmadır.

MAKAM I- İBRAHİM: Allahın namaz kılmak için emir buyurduğu yer ashnda, Hz. İbrahim'in binayı yaparken üzerine çıktığı taşın bulunduğu yerdir Bazıları, Makam-ı İbrahinden maksadın Harem-i Şerifin tamamı olduğunu söylemişlerdir³⁹.

Allah Hz. İbrahime ve Hz. İsmâile kâbeyi her türlü maddi ve manevi pislik olan şirkten temizlemelerini ve oranın gerek tavaf edenlere ve gerekse içinde ibadet için İ'tikafa girenlere, Allaha secde ve Ruku edenlere karşı temiz olmasını emretmiştir.

Yine Kur'an-ı Kerim, Hz. İbrahim'in; Allahtan bu beldeyi emniyetli bir belde yapmasını ve Allaha ve ahiret gününe inanan o beldenin insanlarını, yeryüzünün meyveleri ve hayırlarıyla rızıklandırmasını, isteyen duasına işaret eder. Ve yine Allahın onun duasını kabul ettiğini ve ona bu dünyada kafirlere bile rızık bakımından gaddar davranmayacağını, Fakat onları cehennem azabına sokacağını haber vermiştir.

38 el-Bakara süresi: 125-127.

39 Makam-ı İbrahim: Hz. İbrahim (A.S.) Kabeyi yaparken insanları hacca davet ederken üzerine çıktığı taşın bulunduğu yerdir. Bugünde buraya Makam-ı İbrahim denir. Tavaf namazı orada kılınır (Mütercim).

Evet, Allah, Hz. İbrahim'in duasını kabul etmiş, Mekkeyi emniyetli bir belde kılmış, ona hucum edenleri Allah daima helak etmiştir. Aynı şekilde oraya rızık göndermekle de duasına cevap vermiştir. Bütün meyveler, yeryüzünün bütün bölgelerinden oraya toplanmaktadır.

Son olarak da Allah Hz. İbrahim ve İsmailin Kâbeyi yapmalarına, onun duvarlarını yükseltmelerine, bu büyük ameli kabul buyurması için Allaha yalvarmalarına işaret ediyor.

19- HZ. İBRAHİM KISSASINI TAKDİMDE KUR'AN İLE TEVRATIN MUKAYESESİ.

Hız. İbrahim hakkında Ahd-i Atik (Tevrat) da gelenlerle, Kur'an-ı Kerimde gelenleri mukayese eden bir kimse, derhal aradaki büyük farkı görecektir. Tevratın Hz. İbrahim'in hayatını ve onun hayatında olan geçleri, hadiseleri ve Allah tarafından Hz. İbrahime ve onun nesline yeryüzünde verilecek olan vaadleri bildirdiğini görüyoruz. Halbuki Kur'an-ı Kerimin, Hz. İbrahim'in hayatından kısaca bahsettiğini, Fakat Kur'an-ı Kerim, bunu yaparken çok önemli olan diğer meseleri belirtmiş olduğunu görüyoruz. Hz. İbrahim'in Rabbi yanındaki mevkiini ve İbrahim'in Allah yanındaki cihadını, onun ve onda olan yüce ahlâk karakterini, Fedakarlık duygusunu Kur'an-ı Kerim tahlil eder yine onun tevhide davetinden putlara ibadeti hükümsüz kılmak için zikrettiği akli delillerden, onun Allah korkusundan, Allaha yaptığı dualardan, İmanın derinliğinden, Tevratta bulamadığımız ihlasından Kur'an-ı Kerim bize daima bahsetmektedir. İşte bu durum, Hz. İbrahim'in hayatından bahsedilen diğer semavi kitapların ulaşamadığı önemli bir mevki Kur'an-ı Kerime sağlamış oluyor.

20- HZ. İBRAHİMİN MEVKİİ

Aziz okuyucu, Hz. İbrahim'in Kur'an-ı Kerimde gelen bir kısım sıfatları ile, Allah Hz. İbrahimi, Şükr, İtaat Hidayet için tam bir örnek göstermiştir. Bu konuda Allah (C.C.) Şöyle buyurur. "Hakikatten İbrahim (Başlıbaşına) bir ümmetdi: Allaha itaatkardı (Batıl dinlerden uzak ve muhavvid) bir müslümandı. O, hiç bir zaman müşriklerden olmamıştır. O, Allahın nimetlerine şükreden (Bir zât idi) Allah onu, beğenib seçmiş, kendisini doğru yola iletmişti. Biz ona dünyada bir güzellik iyi bir hal ve mevki vermiştik. Şüphesizki, O, Ahiretde mutlaka salihlerdendir⁴⁰."

40 en-Nahl süresi: 120-122.

Hız. İbrahim, bütün güzel faziletleri üzerinde topladığı için, o tek olduğu halde, Allah onu bir ÜMMET olarak vasaflandırmıştır. Bu kelime Hız. İbrahimin methi hakkında takdim edilmiş bir sözdür. İnsanlarda temiz huy, güzel ahlâk olarak dağılmış bulunan şeyleri, Allah, Nebisi İbrahimde toplamış, o da bu meziyetlerle kendisine uyulan bir imam olmuştur.

Allah onu (Muhavvid) Olarak vafediyor. Yani Hız. İbrahim, Allahın yarattığı hiç bir şeyi Allaha şirk koşmayarak, sadece Allahtan korkmuş ve onun emrine itaat etmişti. Yine Hız. İbrahim, Allahın kendisine lutfettiği nimetlere şükredici idi. Bunun içindirki, Allah (Onu beğenip seçmiş, kendisini, doğru yola iletmişti.) Yani Allah risaletini vermek için onu seçmiş ve Allahın rızasına götüreren hak yola girmesine muvaffak kılmıştı. Nihayet Allah şöyle buyurmuştu: (Biz ona dünyada da bir güzellik vermiştik. O, ahirette de mutlaka salihlerdendir.) Yani Allah, ona dünyada iyi bir anış vermişti. Hız. İbrahim, Ahirette de, Allahın rızasına ve cennetine nail olmuş salihler zümresinden olacaktır.

Yine Kur'an-ı Kerimde Allah, Hız. İbrahimi şöyle vasıflandırır: "Ve hatırlayım o zamanı ki Rabbi İbrahimi bir takım kelimelerle (Emirleriyle) imtihan edip de o, bunları tamamen yerine getirince" seni insanlara imam (Rehber) yapacağım" buyurmuş, (İbrahim) "zürriyetimden de) demiş, Allah ise zalimler ahidne (Rahmetime imametime, taatıma) eremez demisti⁴¹."

Bu ayet-i kerimede Allah (C.C.) Hız. İbrahimi bir takım şeri emirlerle, imtihan ettiğini ve İbrahim de o emirleri hakkıyla yerine getirdiğini ve bunun içinde kendisine hitaben şöyle dediğini bize gösteriyor "Seni, sana uymak ve tabi olmak üzere insanlara imam yapacağım." "Allahın bu beyanı üzerine Hız. İbrahim, Allahtan "Zürriyetinden de bazıları" İmam yapmasını istemiştir. Allah da bu imamet görevine zalimlerin asla ulaşamayacağını bildirmiştir. Bundan, Hız. İbrahimin zürriyetinden iyileri de çıkacağı kötülerin de çıkacağı sonucu çıkmaktadır. Görülüyor ki Allah, Hız. İbrahime, zalimlerin imamete nail olamayacağını haber veriyor. Çünkü zalimler, kendilerine uymaya layık değildirler. Böylece Allah, insanların işlerini zalimlere vermemelerini, onlardan nefret etmelerini belirtmiş oluyor. Kur'an-ı Kerim nazarında zulüm Allahın sınırlarına tecavüz etmek ve onun talimlerini almamaktır. Allah bunu şöyle beyan eder: "Kim Allahın indirdiği ile hükmetmezse, onlar zalimlerdendir." Yine Kur'an-ı Kerimde şöyle buyrulur: "Kitap da, İbrahimi, zikret, çünkü, o, sıddıyk (Doğru) bir nebiydi."

41 el-Bakara: 124.

Bu ayetin ifadesi şudur: Ey Muhammed (A.S.) kâfirlere Hz. İbrahim'in kıssasını da zikret. Belki onlar, ondan ibret alırlar. SİDDİK doğrulukta ifrata gitmek demektir. Hz. İbrahim, aşırı doğruluğundan dolayı bu "SİDDIYK" lakabına lâyık olmuştur. Ayet-i Kerimede nübüvvet kelimesinden önce "SİDDIYK kelimesini kullanan Allah, doğruluğun önemini bize göstermiştir. Çünkü doğruluk, nübüvvetin üstünde durduğu direklerdir.

Allah Kur'an-ı Kerimde Hz. İbrahimi şöyle vasıflandırır: (İbrahim görevini tam olarak yaptı) yani o Rabbinin, İmanın hususiyetlerinden ve kısımlarından kendisine emrettiği bütün şeyleri tam olarak yerine getirdi. Bunun içindir ki, hiçbir büyük iş onu diğer önemli bir işten ve hiçbir büyük bir hal, diğer küçük bir halden onu geri bırakmadı.

Yine Allah, Hz. İbrahim'in mevkiini şöyle zikreder: "Allah İbrahimi dost edindi" *Halil*: sevgisinde zayıflık olmayan sevgidir. Hillenin, muhabbetin en son derecesini ihtiva ettiği söylenmiştir. Allah ise, kullarından ancak ruhen temiz olanları sever. Hz. İbrahim, Allah için sevgide kemale ermiştir. Bunun içindir ki, Rabbinin yolunda babasına ve kavmine düşman olmuştu. Allah da bundan dolayı İbrahimi sevmiş ve onu dost edinmişti.

21- HZ. İBRAHİMİN DUÂLARINDAN

İslâm'da Dûa, ibadetin beyni olarak bilinir. İnsan, nasıl beyni ile hayatta kalabilirse, ibadette ancak dua ile varlığını devam ettirebilir.

Dua, insanın imanını, Allaha kulluğunu ve onun emirlerine uymasını ilk gösteren şeydir. Dua ile, istediği maddi nimetler veya ruhi mevkiler yönünden insanın hakikatı keşfediler. Kur'an-ı Kerim bize, Hz. İbrahim'in dilinden çıkan bir kısım duaları zikretmiştir. Bunlardan okuyucu Hz. İbrahim'in bulunduğu yeri, ve Allahın yanında sevgili olmasını sağlayan durumu çıkarabilir. Hz. İbrahim dualarında, dünya malı istemiyor, onun duası, Allahın dışında herşeyi hakir gören bir mu'minin duasıdır. Hz. İbrahim, imanın tadını tadmış ve onun çoğalmasını istemiştir.

Rûhi yükseklik için tath misaller olarak, Hz. İbrahim'in dualarından bir kaçını sunacağız: "Rabbim, bana bir hüküm İhsan et ve beni salihler (Zümresine kat (benden) sonrakiler için de benim için bir Lisan-ı Sıdk ver. Beni naim cennetinin varislerinden kıl. Babamı da yarlığa çünkü o sapıklardandır. (kulların) kabirlerinden kaldırılacakları gün beni rüsvay etme. O günde ki ne mal faide eder, ne de oğullar meğerki Allaha (Küfrü nifaktan) tamamen salim bir kalb ile gelenler ola⁴²."

42 eş-Şuara Süresi: 83-89.

Hız İbrahim (A.S.) bu ayetlerde, Allahın kendisine doğru kıymetleri bilmesi için bir hikmet vermesini, yahud da insanlarda hakla hükmeden bir hakem olmasını istemişti. Yine o Allah'tan, salihler zümresine girmek için salih amellerde muvaffak kılmasını ve ölümünden sonra isminin iyi alınmasını, Ahirette de naiym cennetine nail kılmasını, Allahın rızasına nail olanlardan eylemesini ve babasını da içinde bulunduğu küfür ve delaletten dolayı bağışlanmasını istemişti. Yine Hz. İbrahim, insanların dirildikleri günde Allahtan kendisini rezil ve rusyay etmemesi için de dua ediyor. O günde günahkara toplandığı mal faide vermeyecektir. Nasıl ki, çocukları salih bile olsalar da ona fayda vermeyeceklerse; malda onu kurtarmayacaktır. Her türlü kötü huylardan, nifaktan küfürden uzak olan Salim kalb ile rabbine kavuşursa kurtulabilir.

Ey Rabbimiz, ikimizi de sana teslimiyette sabit kıl, soyumuzdan da (Yalnız sana boyun eğer) Müslüman bir ümmet (Yetiştir) Bize ibadet edeceğimiz yerleri (Hac amellerini) göster, öğret, Tövbemizi kabul et. Çünkü tövbeleri en çok kabul eden (Ve müminleri hakkıyla esirgeyen sensin sen. Ey Rabbimiz, onların (müslüman olan ve soyumuzun) içinden onlara senin ayetlerini okuyacak, onlara kitabı (Kur'an-ı) hikmeti (ondaki hükümleri) öğretecek, onları (şirkten) iyice temizleyecek bir peygamber gönder. Şüphesiz yegane galip (sonun da) tam hikmet sahibi sensin sen⁴³:

Ayetlerin anlamı şudur: Ey Allahım, bizleri sadece senin emrine boyun eğmiş olmamız için muvaffak kıl. Bizim soyumuzdan, da sadece senin yolunda olan bir topluluk çıkar. Bize, şana ibadet etme yollarını öğret tövbelerimizi kabul et. Çünkü sen, tövbe eden günahkarların tövbesini kabul edersin sen yarattıklarına karşı merhametlisin. Ey Rabbimiz bizim soyumuzdan onlara senin varlığını, birliğini, zatını yüceliğini delalet eden ayetlerini okuyacak bir peygamber gönder içinde kendileri için senin şeriatının bulunduğu kitaptan ona vahyettiğini onlara öğretmesi, şeriat hükümlerinin sırları olan hikmeti, onun gayesini, içinde bulunan hayır veya şerrin hertürlü kötü sıfatlardan ve adi adetlerden onların nefislerini temizlemeyi, onlara anlatması için o peygamberi gönder.

Allah, Hz. İbrahimin ve İsmailin davetini kabul buyurarak onların nesillerinden Hz. Muhammedi gönderdi. Bu durumu Hz. Peygamber şöyle açıklamıştı: "Ben İbrahim (A.S.)ın duasıyım, İSA (A.S.) ın müjdesiyim⁴⁴."

43 el bakara Süresi: 128-129.

44 Ahmed b. Hanbel, Müsnet, Beyrut, (tarihsiz), 4. cilt, sh: 127.

Hız. Muhammed (A.S.) Arapların nesillerini kötü hareketlerden temizleyerek onlara Kur'an-ı sünneti nebeviyyeyi öğretmiştir. Araplar şer meydanlarına atılan, rezilet bataklıklarında serbestçe dolaşan dağınık bir ümmet iken, Hız. Peygamber onları, dünyanın en üera köşelerine fazilet ve hayır saçan samimi bir cemaat haline getirmişti.

Şu da Hız. İbrahim'in dualarındandır;

“Ey Rabbimiz, ancak sana güvenip dayandık. Ve yalnız sana yöneldik. Son dönüş de ancak sanadır. Ey rabbimiz bizi o küfredenler için bir fitne (mevzuu) yapma. Bizi yarlığa rabbimiz. Çünkü hakikat gaalib-i mutlak yegane hüküm ve hikmet sahibi sensin sen⁴⁵.”

Ayeti kerimenin anlamı şudur:

Ey Rabbimiz işlerimizin tasarrufunu sana verdik. İbadetde de sadece sana yöneldik. Çünkü kıyamette dönüşde sadece sanadır. Ey rabbimiz, küfredenler için bizi bir fitne ve imtihan konusu yapma. Sonra onlar bize eziyet ederler. Yahut bizi senin yolundan uzaklaştırırlar. Yahut o küfredenlere biz, kötü, hak ve hidayet üzere olmaları gereken şeyden sapmalarına sebep olan bir fitne içinde olmayalım. Ey rabbimiz işlediğimiz günahlardan bizi yargıla çünkü sen içlerinde yegane hakim olan ve aziz olansın.

22- Hız. İBRAHİM HANİF MÜSLÜMANLARDANDIR.

Birçok insanlar İSLAMIN Hız. Peygamberin kendi dinine kullandığı bir ifade olduğunu ve ilk defa da bu ismi onun ihdas ettiğini kabul ederler. Şüphesiz ki bu anlayış yalmıştır. Kur'an-ı Kerim Allah'ın bütün peygamberlerinin müslüman olduğundan bahsetmiştir⁴⁶, ki o peygamberlerin öncülerinden olan Hız. İbrahim (A.S.) kendi dini için islam ismine razı olmuş, onu tabilerine kullanmış ve kendi zürriyetine tavsiye etmiştir. Hız. Peygambere inanan ve islamı kabul edenlere hitaben Kur'an-ı Kerim şöyle buyurur.” Din işlerinizde de üzerinize hiçbir güçlükde yüklemeydi. (O tıpkı) babanız İbrahim'in Tevhid dininde olduğu gibi sizi daha evvel (gönderdiği kitaplarda) da, bu (Kur'an da) da, müslüman (adını) peygamber sizin üzerinize şahid olsun, sizde (Bütün) insanların üzerine şahidler olasınız diye (Allah) vermiştir⁴⁷.

45 el Mumtehine: 4-5.

46 Bu bahis için Bak. Afif Abdulfettah Tabbara Ruh'u'd Dini'l-İslami Beyrut 1973, Sf. 13-17.

47 el Hacc süresi: 78.

Hız. Muhammed (A.S.) tek Allah'a ibadet esasına dayanan Hız. İbrahim'in dinine uymaya memur edilmişti sonra (Habibim) sana "Muvahhid bir müslüman olarak İbrahim'in dinine uy. O, hiçbir zaman müşriklerden olmadı" diye vahettik⁴⁸.

23- İSLAMIN ANLAMİ:

Fakat islam nedir? Allah'ın peygamberlerinin olmadığı manasının hakikatı nedir? İslam'ın tarifi konusunda İbn Teymiyye şöyle der "İslam, insanın sadece Allah'a teslim olması Allah'a hiçbir ortak koşmadan Allah'a ibadet etmesi, yalnız Allah'a güvenmesi, sadece Allah'tan istemesi ve ondan korkması, Allah'ı sevdiği gibi hiçbir mahluku sevmeyen Allah'ı tam bir muhabetle sevmesi sadece Allah için sevmesi Allah için bugzetmesi, Allah için dost olması Allah için düşman olması demektir. Kim Allaha ibadetten kendini büyük görürse, o müslüman değildir. Kim Allah ile beraber başka bir varlığa ibadet ederse o müslüman değildir⁴⁹.

İşte islam ve onun anlamı: İslamı bu mana ile alanları ve babaları Hız. İbrahim'e bağlananları Allah'ın övmesinde hiçbir gariplik yoktur. (İyilik yapan bir insan olarak tam bir hulus ile) kendisini Allaha Teslim eden İbrahim'in Allahı bir tanıyıcı dinine tabi olan kimseden daha güzel kimdir. Allah İbrahim'i bir dost edinmiştir⁵⁰.

Kendini Allah'a teslim eden kimse ibadetini Allah için yapmış, ameliyle de Allah'ın rızasını istemiştir. Muhsin ise, işini güzel yapan ve hasenat yapan kimsedir. Hasenat ise, iyi amellerin ta kendisidir.

İslam bir vasiyyet ve bağdır ki insan onunla ruhunu nefisini, kalbini, sözünü, arzularını, kinini ve rızasını Allah'ın terazisine kor.

Hız. İbrahim kavmine şöyle diyordu, "Bir tek Allah'a iman edinceye kadar aramızda düşmanlık buğz meydana gelmiştir." Yine Hız. İbrahim şöyle devam etmiştir. "Şüphesiz ki ben bir muvahhid (Allah'ı bir tanıyıcı) olarak yüzümü o göklere ve yeri yaratmış olan Allah'a yönelttim. Ben müşriklerden değilim⁵¹. İş Hız. İbrahim'in kabul ettiği İslam buydu. Allah islam olması nedeniyle ona kendini seçmişti. Bu konuda Allah şöyle buyurur "Kendisini bilmeyen başka kim İbrahim'in dininden yüz çevirir? And olsun ki biz onu dünyada beğenip seçmişizdir. O,

48 en-Nahl süresi: 123.

49 Kitabın'm Nebavat Sf. 87.

50 en-Nisa süresi: 125.

51 el-Enam süresi: 79.

şüphe yokki Ahirette de muhakkak salihlerdendir. Rabbi ona (Kendini haka teslim et.) dediği zaman o “Alemlerin rabbine teslim oldum” demişti⁵².”

24- HZ. İBRAHİM'İN CÖMERTLİĞİ

Lût kavminin işlediği misilsiz kötülükten dolayı Allah'ın iradesi onların helakine hükmetmişti. Lut kavminde erkekler homoseksüellik illetine düşmüşlerdi. Bundan dolayı Allah'tan üzerlerine azap haklanmış, Allah'ta onları helak için melekler göndermişti. Fakat melekler, azabdan önce, iki genç sürretinde Hz. İbrahim'in misafiri olmakla emrolunmuşlardı.

Hız. İbrahim misafire ikram konusunda çok meşhurdur. On beş gecedir Kendisine misafir gelmediği için içi sıkılmıştı. Hız. İbrahim onları görünce çok sevinerek hemen bir buzağı getirmiş ve ateşte onu güzelce kızartarak onlara takdim etmişti.

Fakat, misafirlerin eli buzağıya uzanmamıştı. Hız. İbrahim de onlarda yemeğe karşıda bir arzu görmemişti. Bunun üzerine Hız. İbrahim, onların durumlarından şüphelenmiş, buzağıdan yemedikleri için de içine korku düşmüştü. Bu durum karşısında onlar Hız. İbrahime Melek olduklarını, SADUM ve AMURA halkından intikam almak için gönderildiklerini bildirmişlerdi. Kur'an-ı Kerimde bu halktan LUT kavmi diye bahsedilmişti.

Hız. İbrahimin karısı SARA bu misafirlerin hakikatlerini öğrendiği ve onların SARA'ya Allah'ın İSHAK isminde bir oğul ihsan edeceği ve ondan da oğlu Yakub'un doğacağı müjdesi üzerine, SARA gülmüştü.

SARA, bu müjde karşısında hakikaten hayret etmiş ve onlara şöyle demişti. Ben yaşlı olduğum, kocam da ihtiyar olduğu halde mi ben doğuracağım. SARA o vakit Doksan, Hız. İbrahim de yüzyirmi yaşlarında idi. Fakat melekler ona şöyle cevap vermişlerdi. Bu müjdeye hayret mi ediyorsun. Muhakkaki o, hiçbir şeyin aciz bırakmadığı Allah'ın kudretidir. Allah'ın rahmeti ve bereketi İbrahim Ailesinin üzerine olsun. Hız. İbrahim misafirlerin hakikatı konusunda tatmin olduktan ve oğlu İshak ve torunu YAKUP hakkında müjde aldıktan sonra rabbine Lut kavmine merhamet etmesi için yalvarmaya başlamıştı. Bundan Kur'an-ı Kerim şöyle bahseder “Andolsun elçilerimiz, İbrahime müjde ile gelip” selam dediler. O da “Selam” dedi ve eğlenmeden gidip (onlara) kızartılmış bir buzağı getirdi. (İbrahim) ellerinin buna uzanmadığını

52 el-Bahara suresi: 130.

görünce onların “(durumundan) hoşlanmadı, onlardan kalbine bir nevi korku gizledi. Onlar korkma dediler çünkü biz lut kavmine gönderildik. (İbrahim’in karısı (hizmet için ayakta idi) (Bu söz üzerine) biz de ona İshak’ı İshak’ın ardında da (torunu Yakup’u müjdeledik) (kadın) vay dedi. Kendini bir kocakarı şu zevcimde bir ihtiyar iken ben ne doğuracağım? bu cidden pek şaşılacak bir şey” (elçi melekler) “Allah’ın emrine mi şaşıyorsun” ey ehli beyt Allah’ın rahmeti bereketleri sizin üzerinizdedir. Şüphe yokki o asil hemde hayru ihsanı çok olanıdır.” dediler. Vaktaki İbrahim’den o korku gitti. Kendisine bir müjde geldi (şimdi o) Luut Kavmi hakkında (adeta) bizimle mücadele ediyordu. Çünkü İbrahim cidden yumuşak huylu yüreği yanık, kendisini tamamen Allah’a vermiş biriydi. Ey İbrahim (dediler) bundan (bu mücadeleden) vazgeç. Zira hakikat şudur. Rabbinin emri gelmiştir. Onlara muhakkak reddolunmayacak bir azab gelip çatıdır⁵³.

25- HZ. İBRAHİM BÜYÜK KALB SAHİBİDİR.

Hiz. İbrahim, mü’minlerin ve Allah’ın peygamberlerinin her asırda kendisini mürşid tanıdıkları bir nur kaynağıdır. Allah, Hiz. İbrahim’i bütün insanlığa en yüce bir örnek yapmıştır.

Hiz. İbrahime bir sıfat vermek istediğimiz zaman onun “Büyük kalb sahibi” olduğunu belirtmekten daha ince, daha ulvi bir sıfat bulamayız. Bu öyle bir kalbtir ki, hassasiyetle şefkatle, merhametle, kin ve kötü hasletlerden uzaklıkta tam bir numune idi. Hiz. İbrahim’ “kalbi selamete” çağırıldığı halde nasıl böyle bir kalbi taşımış olmaz. Kıyamet gününde insanın dönüşünden şöyle bahseder “O günde ki, ne mal faide eder, ne de oğullar. Meğer ki Allah’a (küfrü nifaktan) tamamen salim bir kalb ile gelenler ola⁵⁴.”

Bu ne ulvi sözdür. Onun üstüne hiçbir felsefi nazariye ve hiçbir ahlaki ekol çıkamaz. Çünkü bu söz, insanın ebedi saadeti ve insanın yücelmesi, konusunda insan oğlunun gözlerinin önüne koyması gerektiği gayeyi tayin etmektedir. Dikkat edilmelidir ki bu gaye kalblerin selametini, ve kalblerin her türlü pislik ve kirden temizlenmelerini amaç edinmektedir.

Hiz. İbrahim’in en büyük tarafı, bütün insanları içine alan kalbinin büyüklüğüdür. Çünkü o, kendini, kendine yakın olsun veya uzak olsun, insanların saadetlerine adanmıştır. Hiz. İbrahim’in en büyük emeli, hayrı

53 Hud suresi: 69-76.

54 Şuara suresi: 88-89.

onlara ulaştırmak ve onların arasına yayılan putlara tapınma adetinden onları kurtarmaktı. Çünkü putperestlik onların akıllarını mahkum etmiş ve onları hurafelerin avı yapmıştı. Bu putperestlik, onların kabiliyetlerini zayıflatan husran verici teklifler yüklemiş onlar da yiyecek, içecek ve hayvan boğazlama gibi boşa giden kurbanlar taktim etmişlerdi. Yine putperestlik, Allaha ibadetten, işitmeyen ve akıl almayan cemaata ibadete onları sevkettiği için, mutlak olan Allahın gazabını onlara dokundurmuştur.

Hız. İbrahimin kalbi, babasını dalalete sapmış ve putlara ibadete dalmış görmeye takat getiremeyecek kadar büyüktür. Bunun için o, babasını akılla, mantıkla hidayete getirmeye çalışmış, fakat aklı taşlaşmış olan bu baba, İbrahime karşı tehditle ve taşlamakla mukabele etmişti. Bunun üzerine ise oğlu İbrahim, babasına şöyle cevap vermişti “Üstüne selamet, senin için Rabbime istigfar edeceğim⁵⁵.”

Hız. İbrahimin babasından tehdidi aldıktan sonra ona karşı istigfarının temizliğine bir delil teşkil eder. Tıpkı şefkat, merhamet, sevgi ile çarpan büyük kalbini ortaya koyduğu gibi...

Hız. İbrahim büyük kalb sahibiydi. Çünkü o oğullarını da putlara ibadetten kurtarmak için Allaha yalvarmaya yönelmişti. (İbrahim, ya Rabbi Bu beldeyi emniyetli kıl. Beni ve oğullarımı putlara ibadetten koru demişti).

Kan bağı ile bağı olduğu zürriyetine de acıması yönünden Hız. İbrahimin kalbi büyüktü. Çünkü onlar için de hayır ve yücelik istemişti. Allah kendisine “imamet” lütfettiği zaman, bu meziyete tek başına sahip olmak istememiş, Rabbine dua ederek aynı meziyetin zürriyetine de verilmesini istemişti” (Allah) ben seni insanlara imam kıldım dedi. Hız. İbrahim de: “Zürriyetimden de demişti.”

Hız. İbrahimin kalbi büyüktü. Çünkü o kalb, onu Allahtan “Namaz kılmayı” istemeye sevketmişti. Namaz ise insanı Allaha yaklaştıran en önemli bir husustu. Sonra da Hız. İbrahim bununla iktifa etmemiş, zürriyetini de duanın içine sokmuştu. (Ey Rab, Beni ve Zürriyetimi namaz kılanlardan kıl. Ey Rabbimiz duamızı kabul et).

Hız. İbrahimin kalbi büyüktü. Çünkü o kalb, kavmi ona işkence ve ayrılık yaptığı halde o kavmine merhamet ediyor. Onların helakini istemiyor, onların başına azabın sur’atle gelmesini arzu etmiyor ye onları Allahın gufranına ve affına emanet ediyordu (Kim bana tabi olursa o

55 Meryem suresi: 47.

bendendir. Kim de bana isyan ederse muhakkakki sen acıyanlardansın) Hz. İbrahim'in kalbi velev ki azaba layık olsun hiç kimseye azabın gelmesine tahammül edemiyordu. İşte melekler, Hz. Lut'un kavmine azab indirmek üzere gelmişlerdi. Bunun üzerine Hz. İbrahim'in kalbi, Lut kavmine azab isabet edeceği için titremiş ve yerinden oynamış, Allah'tan bu asi kavme rahmet koparmak ümidiyle bir hayli uğraşmıştı. Bu konuda Allah şöyle buyurur "Lut kavmi hakkında bizimle mücadele ediyordu, çünkü İbrahim cidden yumuşak huylu, yüreği yanık, kendisini tamamen Allaha vermiş biri idi."

26- ŞECEATTA DERS.

Hız. İbrahim'in hayatında, şecaat, yiğitlik, inanç, dava uğrunda ölmek konusunda çok önemli dersler vardır. Hz. İbrahim putperest kavminin karşısına durarak, onların inançlarını kabul etmemiş ve onları delillerle, akli prensiplerle putlara ibadetten terke çağırmıştır. Fakat dünyada bundan daha zor bir iş de yoktur. Çünkü insana, nefesine yerleşmiş, orada kutsal bir mevki almış olan İnançların değiştirilmesinden daha zor hiçbir şey gelmez, insanı inançlarını tanımamaktan daha çok hiçbir şey kızdıramaz.

Bunun için Hz. İbrahim'in görevi zordu. Bu görev cesaret, teenni ve kavminin cezalarını sabırla karşılamayı gerektiriyordu. Bu cezalar dan ilkinin babası şöyle açıklamıştı. "Ändolsun ki vazgeçmezsen seni muhakkak taşlarım, Uzun bir müddet benden ayrıl git."

Hız. İbrahim, kavminde davetini dinleyen kulaklar bulamamış aksine düşmanlık ve yüz çevirmekle karşılaşmıştı. Fakat bu hal onu niyetinden çevirmemiş, kalbine zaafiyet sokmamış, bil'aki o, kavminin yüzüne en kuvvetli silahı çekmişti. Bu öyle bir silahtı ki kavminin inançlarını yıkmış, mukaddesatlarının temellerini sarsmıştı. Bu silah, batıla karşı elle mukavemeti, fayda vermeyen sözle mukavemet etmekten daha tesirli daha geçerliydi. Bu ameli bir silahtı ki onunla, onların putlarını kırmıştı. Bu davranışının neticesi ise açıktı: ya ölümdü... veyahut kavmini putlara ibadeti terke ikna etmekte...

Hız. İbrahim'in seçtiği bu tatbiki metodun anlamı şudur: Bu putlar kendilerini bile korumaktan acizken, nasıl oluyorda sizden şerri uzaklaştıracak veya size hayrı gönderecek.

Hız. İbrahim bu tek yolla, onların, mabudlarının işitmediğini, görmediğini, konuşmadığını onlara göstermek istemişti. Bunun için Hz. İbrahimden putları kimin kırdığı sorulduğu zaman şöyle cevap vermişti.

“Belki bu işi onların şu büyüğü yapmıştır. O halde (babalarına geleni) onlara sorun, eğer söylerlerse”.

İşte bu hareket Hz. İbrahim'in kavminin ceza vermesini iyice alevleşmiş, onlarda Hz. İbrahimi muhakeme etmişler ve yakarak öldürme hükmünü vermişlerdi.

Fakat Hz. İbrahim korkmamış, şuurunu kaybettirecek bir çöküntüye duçar olmamıştı. Bilakis akibetinden emin olarak, Allaha güven kendisini kaplamış olduğu halde, manasız bir topluluğun önüne çıkmıştı.

İslahatçılara burada çok büyük bir ders vardır. Bu ders onların nefislerine kuvvet verir, onlarda bulunan acizlik, korkaklık, tereddüt durumlarını kuvvetli ve cüretli nefisler olmaya yaklaştırır.

27- NEFSİ FEDA ETMEK VE ALLAH YOLUNDA ÇOCUK.

Allahın Hz. İbrahime emretmiş olduğu fedakarlık, oğlu İsmail'in boğazlanmasıydı. Hz. İsmail bu ilahi emre gönül rızası ile hoşnudlukla cevap vermişti. Bu hadise tarihin kaydettiği en büyük ve en parlak olaylardan biridir. Meseleye, bilhassa bu fedakarlığı ihata eden şu zaviyelerden bakıldığı zaman durum daha da büyüktür. Hz. İbrahim'in ihtiyarlık devrinde bir çocukla rızıklanmış olması ve onun hayatının ümidi isminin varisi olması ve netice itibarıyla Hz. İbrahim'in denenmek üzere oğlunu kurban etmekle emredilmesi....

Hız. İbrahim bu tehlikeli durumdan oğluna bahsettiği zaman azkalsın kalbi kederden duracaktı. Fakat Hz. İsmail şöyle cevap vermişti. “Ey babacığım emrolunduğunu yap. İnşallah beni sabredenlerden bulacaksın”

Allah yolunda nefis fedakarlığı ile tam bir rıza içinde temsil edilen bu ulvi sözün muhteşemliğini ifade etmekten kalem aciz kahyor.

Burada görülen fedakarlığın iki yönü vardır. Babanın çocuğu ile yaptığı fedakarlık ve çocuğun kendi nefsi ile yaptığı fedakarlık.

İnsanlık tarihinde bu, imanın en yüksek ve en parlak şekillerinden biridir. İman dillerin çiğnediği iddialar değildir. İman, bir şeyin yokluğunda hüznüleri teselli eden şeyde değildir. İman, aklın sırlarını keşfetmeye çalıştığı nazariyeler de değildir. İman, amellerde, Allahın iradesine tam olarak teslimiyettir. Ve Allahın yolunda en yüce şeylerle fedakarlık yapmaktır.

Malın, kadının ve çocuğun, insan sevgisini kapladığı ve bu sevgiyi herşeye tercih ettiği ve hatta onun için onların Allahdan başka mabutlar olduğu şu zamanda bu derse ne kadar ihtiyacımız var. İnsan, fani dünya

hayatının süslerine bağlandığı ve hayatının devamının kaynağı ve varlığının sebebi olan ebedi hakikatı terkettiği zaman nekadarkı hakir oluyor.

28- PUTLARA VE BENZERLERİNE İBADET.

Hız. İbrahimin putlara ibadete karşı "takriben otuz yedi asırlık çağırısı Babili yerinden oynatmıştı. Bu çağrı her asırda ve toplumda hala tazeliğini korumaktadır. Çünkü, putperestlik, içinde beşeri aklın küçümsemesi bulunan hakir bir ibadettir. Esasında putperestlik, batılların, vehimlerin, hurafetlerin mahsuludur. İlim ve Nur asrı olan yirminci yüzyılda bile, insanı nefsinde putperestliğin halkaları hala takılıdır.

Dünyada hala bazı dinler, mukaddesadlarının bir remzi olarak, gök cisimlerinden başlayarak kır hayvanlarına, kuşlara, maymunlara, filere, ineclere varıncaya kadar, putlara tapmaktan geri kalmıyorlar.

Fakat insan aklının rüşde erdiği bu zamanda hala putperestiğin devamının asıl sebebi nedir? Bu konuda gizli olan nedenleri meydana çıkarmaya giriştiğim zaman göreceğiz ki, insanlığın putperestiğe devamı, sadece ecdadı taklide yönelmelerinin bir sonucudur. Kur'an-ı Kerim, Hız. İbrahimin asrıdan bahsederken, onların arasında putperestliğin yayılmasını ve bunun sebeplerini açıkca on üç asrıdan beri kati olarak ortaya koymuştur. Bu konuda Allah şöyle buyurur "Onlara İbrahime aid dosdoğru haberi de oku-Hani o, babasına ve kavmine" siz neye tapıyorsunuz? demişdi. Dediler "Putlara tapıyoruz. Onun için bütün gün onlara vakt-i hizmet etmekte sabit ve daimiz (İbrahim) siz dedi. Çağırduğunuz vakit onlar sizi duyuyorlar mı? Yahud size (taparsanız) bir faide veya (tapmazsanız) bir zarar yapıyorlarmı⁵⁶ dediler ki Hayır biz babalarımızı böyle bulduk (onlarda) böyle yapıyorlardı."

Hız. İbrahim kavminin cevabı, putlara ibadet etmelerinin hakiki sebebi olarak babalarını taklid etmiş olmalarını açıklamak olmuştur. Onlar zimnen putların fayda ve zarar vermediğini itiraf etmişler, putperest olmanın başka bir sebebi olmadığını göstermişlerdir.

Onların puta tapmalarının başka bir sebebini Kur'an-ı Kerim şöyle zikreder "Dedi ki: "Siz dünya hayatında birbirinizle (müşriklik hususunda) dost olduğunuz için Allahı bırakıp ancak putlara tutundunuz⁵⁷".

Bu ayet-i kerimenin ifade ettiğine göre, Hız. İbrahim kavmine şöyle diyor: "Siz, Allaktan başka tapdığınız putlara inanmayarak, onlara ka-

56 eş, Şuara suresi: 69-74.

57 el-Ankebut suresi: 25.

naat da getirmeyerek sadece aranızdaki dostluğun devamı için onları ilah edindiniz.”

BİBLİYOGRAFYA

- 1- Kur'an-ı Kerim.
- 2- Kitabı Mukaddes.
- 3- Dairetu'l-Maarifi'l İslami, Kahire 1933.
- 4- İbn Esir, El Kamil Fi't-Tarih Beyrut 1965.
- 5- Ahmet b. Hanbel, Müsned, Beyrut (Tarihsiz).
- 6- Afif Abdu'l-Fettah Tabbara, Ruhü'd-Dini'l-İslâmi Beyrut 1973.
- 7- İbn. Kesir, El. Bidaye ve'n-Ninaye Mısır 1932.
- 8- et-Taberi, Tarihu'l-taberi, Kahire 1967.
- 9- Will Durant, Kıssat'ul-Hadara, Kahire 1956.
- 10- el-Akkad, Abbas Mahmud, İbrahim Ebu'l-Enbiye, Mısır. (Tarihsiz).